

Raad
van State

Jurisprudentie- overzicht

Jaarverslag 2025

Inleiding

Het doel van jurisprudentie is om rechterlijke uitspraken systematisch te bundelen.

Dit is belangrijk, want uitspraken van rechters, dus ook van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, zijn een rechtsbron. De jurisprudentie vormt een richtsnoer voor latere uitspraken, rechters kunnen teruggrijpen op vorige beslissingen.

In 2025 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak ook weer uitspraken gedaan die een belangrijke bijdrage leveren aan de jurisprudentie. Het jurisprudentieoverzicht 2025 bevat samenvattingen van deze recente uitspraken van de Omgevingskamer, de Vreemdelingenkamer en de Algemene kamer. Per kamer zijn de samenvattingen van de uitspraken gerangschikt naar onderwerp.

Van alle uitspraken die in dit jurisprudentieoverzicht staan vermeld, is de volledige tekst gepubliceerd op de website van de Raad van State (www.raadvanstate.nl). Dit jurisprudentieoverzicht is gepubliceerd bij het jaarverslag van de Raad van State over 2025. Het jaarverslag vindt u op www.raadvanstate.nl/jaarverslag2025.

Inhoud

Omgevingskamer	4	Algemene kamer	44
Belanghebbende	4	Algemene Plaatselijke Verordening	44
Besluit	4	Algemene Verordening	
Bevoegdheid	5	Gegevensbescherming	44
Gaswinning	6	Basisregistratie personen	45
Handhaving	7	ChatGPT	45
Natuurbescherming	10	Demonstratierecht	46
Omgevingsvergunning	12	Geneesmiddelenwet	47
Omgevingswet	16	Gezondheidszorg	48
Relativiteitsvereiste	18	Kieswet	48
Ruimtelijke plannen	19	Misbruik van procesrecht	49
		Opiumwet	49
Vreemdelingenkamer	23	Schade	50
Asiel	23	Studenten	51
Dublinverordening	27	Subsidies	53
Evacuatie Afghanistan	29	Wet hersteloperatie toeslagen	54
Grensdetentie	31	Wegenverkeerswet	56
Inburgering	33	Wet openbaarheid van bestuur	56
Minderjarigen	34	Wet open overheid	57
Nareis	35	Wet veiligheid en kwaliteit	
Nederlanderschap	37	lichaamsmateriaal	58
Regulier	38		
Statushouders	41		
Terugkeer	42		
Tijdelijke bescherming	43		

Omgevingskamer

Belanghebbende

Uitspraak van 8 oktober 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4610](#)

(Een gemeenteraad noch de gemeente kan beroep instellen tegen een door de gemeenteraad zelf vastgesteld bestemmingsplan)

Samenvatting

Deze uitspraak is een vervolg op de tussenuitspraak van 10 juli 2024, [ECLI:NL:RVS:2024:2823](#). Met het herstelbesluit heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan opnieuw en integraal gewijzigd vastgesteld. Onder meer de raad zelf en de gemeente hebben beroep ingesteld tegen het herstelbesluit. De vraag die voorligt is of de raad tegen zijn eigen herstelbesluit beroep kan instellen en of de gemeente beroep kan instellen tegen het herstelbesluit van de raad van de eigen gemeente. De Afdeling oordeelt dat met het openstellen van beroep voor belanghebbenden tegen besluiten van bestuursorganen is bedoeld rechtsbescherming te bieden tegen overheidshandelen. Dit rechtsmiddel is niet gegeven om een bestuursorgaan de mogelijkheid te bieden een door hemzelf genomen besluit ongedaan te maken. De raad kan dus niet tegen zijn eigen herstelbesluit beroep instellen. Het rechtsmiddel van beroep is in dit geval ook niet bedoeld om de gemeente rechtsbescherming te bieden tegen het herstelbesluit. Niet is gebleken dat de belangen van de gemeente rechtstreeks bij het herstelbesluit zijn betrokken. De gemeente heeft geen ander belang dan dat van de raad, namelijk het wegnemen van de ongewenste effecten van het besluit. Aangezien de burgemeester volgens artikel 171 van de Gemeentewet de gemeente in en buiten rechte vertegenwoordigt, is het aan hem of haar om met de raad af te stemmen hoe het gezamenlijke belang in dit geval kan worden gediend, waarna de raad daaraan door middel van een nieuw of gewijzigd besluit uitvoering kan geven. De gemeente is daarom geen belanghebbende bij het herstelbesluit. Er is niet gebleken van omstandigheden die in dit geval tot een ander oordeel leiden. De Afdeling verklaart het beroep van de raad en de gemeente dan ook niet-ontvankelijk.

Besluit

Uitspraak van 16 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1711](#)

(Mededeling in e-mail dat een perceel niet ingezet kan worden voor sloopmeters is geen besluit in de zin van de Awb)

Samenvatting

In deze zaak was namens het college van burgemeester en wethouders per e-mail meegedeeld dat het perceel van appellante niet ingezet kon worden voor sloopmeters. De Afdeling overweegt dat er geen wettelijk voorschrift is dat het college de bevoegdheid geeft om al dan niet sloopmeters in te meten en te registreren. Het systeem van sloopmeters is opgenomen in het Functieveranderingsbeleid en dit beleidsdocument is niet gebaseerd op een wettelijke regeling. Verder kunnen eenmaal geregistreerde sloopmeters volgens dit beleid weliswaar worden ingezet

om ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken, maar dit staat in een zeer ver verwijderd verband van daadwerkelijke publiekrechtelijke bevoegdheden om zo'n ontwikkeling toe te staan, zoals het verlenen van een omgevingsvergunning of het vaststellen van een bestemmingsplan. Het inmeten en registreren van sloopmeters wordt namelijk gedaan met het oog op het verkopen van die sloopmeters (een privaatrechtelijke aangelegenheid) om ergens binnen de deelnemende gemeenten een ruimtelijke ontwikkeling mogelijk te maken, terwijl een omgevingsvergunning of bestemmingsplan gaat over een ontwikkeling op een specifieke locatie. Het al dan niet inmeten en registreren van sloopmeters is dus niet gekoppeld aan een concrete publiekrechtelijke toestemming voor een ruimtelijke ontwikkeling. De mededelingen in de e-mail zijn daarom niet gebaseerd op een publiekrechtelijke grondslag. Nu het college de mededelingen in de e-mail niet heeft gedaan op grond van een publiekrechtelijke bevoegdheid, houdt de e-mail daarom geen publiekrechtelijke rechtshandeling in. De Afdeling oordeelt dat de e-mail dus geen besluit is. Aangezien een wettelijk voorschrift ontbreekt, is met de e-mail ook geen als definitief bedoeld oordeel over de toepasselijkheid daarvan gegeven. De Afdeling oordeelt daarom dat de e-mail ook geen bestuurlijk rechtsoordeel is.

Bevoegdheid

Uitspraak van 12 november 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5496](#)

(Toepassing rijkscoördinatierегeling artikel 3.35 Wet ruimtelijke ordening)

Samenvatting

De Afdeling komt in deze tussenuitspraak tot het oordeel dat de staatssecretaris van Defensie geen toepassing mocht geven aan de rijkscoördinatierегeling die is opgenomen in artikel 3.35 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), omdat de Tweede Kamer niet met het coördinatiebesluit heeft ingestemd. Die instemming is als voorwaarde opgenomen in artikel 3.35, negende lid, van de Wro. Dit heeft tot gevolg dat de Afdeling niet bevoegd is om kennis te nemen van de beroepen die zijn ingesteld tegen de verleende omgevingsvergunning voor de bouw en het oprichten en in werking hebben van een inrichting zijnde het militaire radarstation. De Afdeling stuurt die beroepen daarom naar de rechtbank Gelderland, zodat die daar in behandeling kunnen worden genomen. De Afdeling gaat wel door met de behandeling van de beroepen tegen het rijksinpassingsplan 'Radar Herwijnen', omdat de Afdeling daarvoor de bevoegde rechter blijft.

Uitspraak van 26 maart 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1282](#)

(Tegen een wijziging van een werkingsgebied uit een provinciale verordening kan geen beroep worden ingesteld)

Samenvatting

De Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 bevat zogeheten werkingsgebieden, waarmee wordt aangegeven waar in de provincie welke instructierегels of regels over activiteiten gelden. In het 'Besluit Wijziging werkingsgebieden Omgevingsverordening NH2020 ronde 2021' heeft het college van gedeputeerde staten een aantal wijzigingen in die werkingsgebieden aangebracht. Zo heeft het college de begrenzing van het werkingsgebied "Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde"

in overeenstemming gebracht met de kaart bij het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening. Dit is een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Dat betekent echter niet dat de bestuursrechter bevoegd is kennis te nemen van de beroepen. De werkingsgebieden vormen namelijk een onlosmakelijk geheel met de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020. Als in een verordening een gebied is aangewezen waar een bepaald verbod of gebod geldt, is die aanwijzing een algemeen verbindend voorschrift. Dit geldt ook als de verordening aan het orgaan dat de verordening heeft vastgesteld de bevoegdheid toekent de gebiedsaanwijzing die bij de verordening heeft plaatsgevonden te wijzigen. Als aan een ander orgaan dan het orgaan dat de verordening heeft vastgesteld de bevoegdheid is toegekend de gebiedsaanwijzing te wijzigen, is de wijziging door dat orgaan eveneens een algemeen verbindend voorschrift. Gelet hierop is het besluit van het college een algemeen verbindend voorschrift. Op grond van artikel 8:3, aanhef en onder a, van de Awb kan geen beroep worden ingesteld tegen een besluit, inhoudende een algemeen verbindend voorschrift. De Afdeling oordeelt dat de rechtbank zich terecht onbevoegd heeft verklaard.

Gaswinning

Uitspraak van 5 juni 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2569](#)

(Afwijzing verzoeken om schorsing van winningsplannen)

Samenvatting

De minister van Klimaat en Groene Groei heeft ingestemd met de door de NAM ingediende winningsplannen Warffum en Grijpskerk-Zuid. De winningsplannen voorzien in verlenging van de gaswinning uit de bestaande gasvelden Warffum en Molenpolder. Verzoekers hebben verzocht om schorsing van de besluiten om te voorkomen dat de gaswinning wordt hervat voordat de Afdeling uitspraak heeft gedaan in de bodemzaken. De voorzieningenrechter heeft op grond van een belangenafweging beoordeeld of aanleiding bestaat voor het treffen van de gevraagde voorlopige voorzieningen. Het voornaamste belang van verzoekers is het voorkomen van maatschappelijke onrust en gevoelens van onveiligheid bij omwonenden van de gasvelden, onder wie al grote maatschappelijke onrust en gevoelens van onveiligheid bestaan vanwege de gaswinning uit het Groningenveld. Daarnaast hebben verzoekers aangevoerd dat gaswinning ook gevolgen van bodemtrilling en bodemdaling kan hebben die later niet meer ongedaan kunnen worden gemaakt. Tegenover deze belangen staan de belangen van de NAM bij een spoedige hervatting van de gaswinning. Niet alleen is er een financieel belang gemoeid met die gaswinning zelf en is die gaswinning zelf van belang voor de leveringszekerheid van aardgas in Nederland. Als de gaswinning uit de gasvelden Warffum en Molenpolder niet kan worden hervat, kan dit ook grote gevolgen hebben voor de winning uit andere gasvelden. Beide gasvelden zijn met een aantal andere gasvelden aangesloten op de gasbehandelingsinstallatie Grijpskerk GDF die een minimumflow nodig heeft om te functioneren. Zonder die minimumflow bestaat het risico dat de installatie stilvalt. Naar het oordeel van de voorzieningenrechter wegen de belangen van de NAM en de minister zwaarder dan de belangen van de verzoekers. De voorzieningenrechter heeft begrip voor wat verzoekers hebben aangevoerd, maar schorsing van de instemmingsbesluiten zal een belangrijk deel van de onrust en gevoelens niet wegnemen. Het Groningenveld kan nog langere tijd

aardbevingen veroorzaken, ondanks dat de gaswinning uit dat veld inmiddels is beëindigd. De berekende kans op bodemtrilling die schade aan gebouwen veroorzaakt is bovendien klein en als er al schade optreedt, gaat het om schade van cosmetische of hooguit lichte constructieve aard, zonder veiligheidsrisico's voor personen, aldus de voorzieningenrechter.

Handhaving

Uitspraak van 5 maart 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:678](#)

(Verduidelijking verhouding beginselplicht tot handhaving en evenredigheidsbeginsel)

Samenvatting

De Afdeling verduidelijkt met deze uitspraak de verhouding tussen haar rechtspraak over de beginselplicht tot handhaving en die over de toepassing van het evenredigheidsbeginsel. Hiermee wordt geen afstand genomen van de rechtspraak waaruit volgt dat bestuursorganen in de regel gebruik moeten maken van hun bevoegdheid om handhavend op te treden. Bij de vraag of van handhavend optreden mocht worden afgezien, moet worden beoordeeld of handhavend optreden onevenredig is. Bij de toets aan het evenredigheidsbeginsel geldt de maatstaf van de zogeheten Harderwijk-uitspraak (uitspraak van 2 februari 2022, [ECLI:NL:RVS:2022:285](#)). Dit betekent dat de bestuursrechter toetst of het besluit geschikt en noodzakelijk is, en daarna of het besluit in de gegeven omstandigheden evenwichtig is. Of deze drie elementen aan bod komen, hangt af van de aangevoerde beroepsgronden. Bij handhavingsbesluiten geldt daarbij als uitgangspunt dat het algemeen belang gediend is met handhaving en dat om die reden in de regel tegen een overtreding moet worden opgetreden. Handhaving blijft dus voorop staan. Handhavend optreden is alleen onevenredig als er in het concrete geval omstandigheden zijn waaraan een zodanig zwaar gewicht toekomt dat het algemeen belang dat gediend is met handhaving daarvoor moet wijken. Dan is er een bijzonder geval waarin toch van handhavend optreden moet worden afgezien. Een bijzonder geval kan zich bijvoorbeeld voordoen bij concreet zicht op legalisatie, maar ook andere omstandigheden van het concrete geval kunnen leiden tot het oordeel dat er een bijzonder geval is. Andere redenen om van handhavend optreden af te zien kunnen zich bijvoorbeeld voordoen bij een schending van het gelijkheidsbeginsel of het vertrouwensbeginsel. De Afdeling ziet in de voorliggende zaak geen aanleiding voor het oordeel dat handhavend optreden in dit geval onevenredig is.

Uitspraak van 2 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1428](#)

(Onvoldoende onderbouwing dat er geen gevolgen zijn van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op Natura 2000-gebieden)

Samenvatting

In deze zaak heeft appellant het college van gedeputeerde staten gevraagd om handhavend op te treden tegen het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door een lelieteler in Vledder. Volgens appellant tasten die middelen het nabijgelegen Natura 2000-gebied Holtingerveld aan en beschikt de teler niet over een natuurvergunning. Het college wees het verzoek af, omdat er volgens hem geen sprake is van een overtreding van de natuurbeschermingsregels. De Afdeling oordeelt dat het

door appellant overgelegde onderzoek samen met wat appellant betoogt over de insectenpopulaties in relatie tot habitattypen voldoende aanwijzingen bevatten dat het standpunt van het college dat er geen (directe) effecten zijn op het Natura 2000-gebied door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de percelen van Middenweg Vledder, onvoldoende onderbouwd is. Weliswaar is er nog veel onbekend over mogelijke effecten van gewasbeschermingsmiddelen op Natura 2000-gebieden, maar aan de uitkomsten van reeds uitgevoerde onderzoeken kan in het licht van het niet voorbij worden gegaan. Daarbij betreft de Afdeling dat de door het college gegeven onderbouwing dat een afstand van 250 m voldoende zou zijn om eventuele effecten uit te sluiten, niet wetenschappelijk is onderbouwd. Ook het enkele feit dat de door het college gehanteerde afstand groter is dan de teeltvrije zones in het Activiteitenbesluit milieubeheer is onvoldoende om eventuele effecten uit te kunnen sluiten, omdat het doel van de in het Activiteitenbesluit milieubeheer opgenomen norm is om de drift van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater te reduceren en niet het uitsluiten van mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Daarnaast is ook het standpunt dat een gewasbeschermingsmiddel wordt toegelaten door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) onvoldoende om te kunnen concluderen dat eventuele effecten op Natura 2000-gebieden uitgesloten zijn. Het Ctgb beoordeelt weliswaar of een middel veilig is voor mens, dier en milieu, maar dit is een andere beoordeling dan is vereist op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb). In de beoordeling door het Ctgb worden niet de gevolgen op specifieke Natura 2000-gebieden beoordeeld en wordt niet gekeken naar de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden. De Afdeling concludeert dat het college onvoldoende heeft onderbouwd dat er geen gevolgen zijn van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op Natura 2000-gebieden. Bij het ontbreken van een toereikende onderbouwing dat er geen gevolgen zijn voor

Natura 2000-gebieden, terwijl er wel aanwijzingen zijn dat deze gevolgen kunnen optreden, volgt uit artikel 2.7 van de Wnb, zoals deze bepaling voor 1 januari 2020 luidde, dat niet kan worden geconcludeerd dat er geen sprake is van een overtreding.

Uitspraak van 4 juni 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2538](#)

(Uitleg artikel 7.22 Bouwbesluit 2012)

Samenvatting

Het college van burgemeester en wethouders heeft in deze zaak de eigenaar van een scheepselevator langs het Merwedekanaal onder oplegging van een dwangsom gelast om de gevaarzettende gebruikerssituatie van de scheepselevator op te heffen door de toegang en daarmee het betreden van de scheepselevator voor het publiek geheel af te sluiten en afgesloten te houden. Het college heeft zich op het standpunt gesteld dat de scheepselevator gevaar veroorzaakt, omdat er geen voorzieningen zijn getroffen om het betreden daarvan onmogelijk te maken. Volgens het college is de situatie daarom in strijd met artikel 7.22, aanhef en onder d, van het Bouwbesluit 2012, dat verbiedt op of aan een bouwwerk handelingen na te laten waardoor gevaar wordt veroorzaakt. De Afdeling is met de rechtbank van oordeel dat het college zich ten onrechte op het standpunt heeft gesteld dat er een overtreding was van artikel 1b, tweede lid, van de Woningwet, gelezen in samenhang met artikel 7.22, aanhef en onder d, van het Bouwbesluit. In dit geval wordt de scheepselevator zelf niet in een staat gehouden waardoor gevaar ontstaat. Ook is er geen sprake van het nalaten van handelingen op of aan de scheepselevator. Het door het college gestelde gevaar wordt veroorzaakt door het gebruik dat onbevoegden zonder toestemming van de eigenaar van de scheepselevator

maken. Wanneer een willekeurig ander hoog bouwwerk wordt beklommen of wordt gebruikt om ervan af te springen kan dat gevaar eveneens ontstaan. In de nota van toelichting staat dat een beroep op artikel 7.22 van het Bouwbesluit gerechtvaardigd kan zijn, als materiaal op gevaarlijke wijze is gestapeld, bijvoorbeeld voor kinderen bereikbare vaten die kunnen gaan rollen. Volgens het college blijkt uit dat voorbeeld dat de eigenaar verantwoordelijk kan worden gehouden wanneer het gevaar niet door hemzelf wordt veroorzaakt. Naar het oordeel van de Afdeling is er geen sprake van een vergelijkbare situatie. Het plaatsen van voorwerpen in een bouwwerk waardoor gevaar wordt veroorzaakt, is namelijk een situatie die uitdrukkelijk in artikel 7.22 van het Bouwbesluit is genoemd. In dit geval gaat het echter om het voorkomen van het betreden van een bouwwerk, terwijl van dat bouwwerk, of van zich daarin bevindende voorwerpen, op zichzelf geen gevaarstelling uitgaat. In de nota van toelichting is bovendien vermeld dat het nadrukkelijk niet de bedoeling van deze bepaling is dat er op basis daarvan aanvullende of nadere eisen worden gesteld. De Afdeling begrijpt dit zo dat artikel 7.22 van het Bouwbesluit restrictief moet worden uitgelegd.

Uitspraak van 6 augustus 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3635](#)

(Afwijzen verzoek om preventief handhavend op te treden tegen het gebruik van vislood)

Samenvatting

In deze zaak gaat het om de afwijzing door het dagelijks bestuur van het waterschap van een verzoek om preventief handhavend op te treden tegen het gebruik van vislood tijdens een viswedstrijd. De Afdeling overweegt dat voor beantwoording van de vraag of in een concreet geval sprake is van een (klaarblijkelijk dreigende) overtreding van artikel 6.2, eerste lid, aanhef, van de Waterwet, niet relevant is dat de sportvisser bij verlies van vislood niet de bedoeling zou hebben om vislood te verliezen. De tekst van het artikellid biedt daarvoor geen aanknopingspunt. Ook het onbedoeld brengen van stoffen in het oppervlaktewaterlichaam is een overtreding. Alleen het feit dat een viswedstrijd plaats zal vinden, betekent in zijn algemeenheid echter nog niet dat met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid een overtreding van artikel 6.2, eerste lid, aanhef, van de Waterwet zal plaatsvinden. Het staat namelijk niet op voorhand vast dat de visser die deelneemt aan een viswedstrijd, vislood zal gebruiken tijdens het vissen. Verder is het in zijn algemeenheid ook niet zo dat als tijdens het vissen vislood wordt gebruikt, dat ook zonder meer in het oppervlaktewaterlichaam zal achterblijven. Dit hebben partijen op de zitting bevestigd. Over het achterblijven van vislood in het water hebben zij op de zitting toegelicht dat de kans dat vislood in het oppervlaktewater achterblijft onder meer afhangt van het gebruikte systeem en de omstandigheden waaronder wordt gevestigd. Of vislood loskomt van de vislijn is afhankelijk van verschillende omstandigheden, zoals de windkracht en -richting, de mate van stroming van het water, de aard van de bodem en de aanwezigheid van obstakels in het oppervlaktewaterlichaam. Dat, zoals wordt betoogt, sprake is van een dreigende overtreding, alleen al omdat sportvissers vaak vislood gebruiken en er een kans bestaat dat bij het vissen vislood wordt verloren en achterblijft in het oppervlaktewaterlichaam, volgt de Afdeling dus niet.

Natuurbescherming

Uitspraak van 28 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2404](#)

(Wijziging rechtspraak over intern salderen met algemene regels voor bemesten)

Samenvatting

Deze zaak gaat over het woningbouwproject Overduin in Egmond aan den Hoef. Initiatiefnemer heeft een natuurvergunning aangevraagd voor de bouw en het gebruik van 162 woningen en bijbehorende verkeersgeneratie. De Afdeling oordeelt in deze uitspraak dat de wijziging van haar rechtspraak over intern salderen bij de beoordeling van de natuurvergunningplicht, zoals uiteengezet in de uitspraak van 18 december 2024, [ECLI:NL:RVS:2024:4923](#), ook geldt voor intern salderen met een referentiesituatie ontleend aan algemene regels over agrarisch gebruik waar bemesten een onderdeel van is. Intern salderen met een referentiesituatie ontleend aan algemene regels over bemesten, evenals intern salderen met natuur- en/of milieutoestemmingen, mag dus niet meer worden betrokken bij de vraag of een natuurvergunning nodig is. Intern salderen met een referentiesituatie ontleend aan algemene regels over bemesten mag onder voorwaarden wel als mitigerende maatregel betrokken worden in de passende beoordeling van de gevolgen van het project. Voor de wijze waarop wordt bepaald of er een referentiesituatie kan worden ontleend aan algemene regels over bemesten en wat de omvang van de referentiesituatie is, wordt aangesloten bij de uitspraak van 12 oktober 2022, [ECLI:NL:RVS:2022:2874](#). Aan dat kader wordt toegevoegd dat bij intern salderen met een toestemming die is ontleend aan algemene regels over agrarische gebruik van gronden, de gevolgen van dat toegestane gebruik als landbouwgrond in de referentiesituatie mogen worden betrokken, tenzij die gronden structureel niet meer in gebruik zijn als landbouwgrond en niet zonder nieuwe natuurtoestemming opnieuw in gebruik kunnen worden genomen als landbouwgrond. Als peilmoment voor de vraag of de gronden structureel niet meer in gebruik zijn als landbouwgrond geldt de aanvraag voor de natuurvergunning of de overeenkomst tot overname van de rechten van het toegestane gebruik of een ander objectief bepaalbaar moment. De uitspraak heeft ook tot gevolg dat intern salderen met een referentiesituatie ontleend aan algemene regels alleen mogelijk is als voldaan is aan het zogenoemde additionaliteitsvereiste. Nogmaals wordt toegelicht dat het additionaliteitsvereiste alleen ziet op het gedeelte van de referentiesituatie dat wordt ingezet als mitigerende maatregel. Slechts voor dat deel (en dus niet voor de gehele referentiesituatie) moet worden onderbouwd dat het inzetten daarvan niet al nodig is in het licht van artikel 6, eerste en tweede lid, van de Habitatrichtlijn. Ook verduidelijkt de Afdeling in deze uitspraak dat de afweging over welke instandhoudings- en/of passende maatregelen worden getroffen niet plaatsvindt op het niveau van het individuele project, maar project-overstijgend is. Dat betekent niet dat de aspecten die samenhangen met het individuele project helemaal geen rol kunnen spelen, maar het is aan het college om hierover een afweging te maken.

Uitspraak van 2 juli 2025[ECLI:NL:RVS:2025:2969](#)

(Weigering intrekken natuurvergunning varkenshouderij)

Samenvatting

In deze zaak gaat het om een verzoek tot gedeeltelijke intrekking van een natuurvergunning van een varkenshouderij. Het college van gedeputeerde staten heeft dat geweigerd. De Afdeling overweegt dat het college in dit geval inzichtelijk moet maken met welke maatregelen uitvoering wordt of zal worden gegeven aan de noodzakelijke daling van de stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied Kempenland-West binnen een afzienbare termijn. Het college heeft zijn beslissing onderbouwd door te verwijzen naar zowel landelijke als provinciale maatregelen die zijn gericht op een daling van de stikstofdepositie. Hij vindt dat voldoende andere passende maatregelen (zullen) worden getroffen, zodat de vergunning niet hoeft te worden ingetrokken als passende maatregel om een (dreigende) verstoring of verslechtering van het Natura 2000-gebied te voorkomen in de omgeving van de varkenshouderij.

De Afdeling oordeelt dat het college met de verwijzing naar de door hem genoemde landelijke en provinciale maatregelen onvoldoende inzichtelijk heeft gemaakt wat het effect van deze maatregelen is op het Natura 2000-gebied Kempenland-West. Dat volgens het college door de landelijke en provinciale maatregelen sprake zal zijn van een daling van de stikstofdepositie is daarvoor een te algemene motivering. Niet is onderbouwd dat de landelijke maatregelen en provinciale maatregelen zullen leiden tot de noodzakelijke daling van stikstofdepositie op de relevante natuurwaarden in het Natura 2000-gebied Kempenland-West.

Uitspraak van 24 september 2025[ECLI:NL:RVS:2025:4556](#)

(Natuurvergunning Museum Voorlinden in Wassenaar)

Samenvatting

In deze zaak heeft het college van gedeputeerde staten van Zuid-Holland een natuurvergunning verleend voor de aanleg en het gebruik van een tweede parkeerterrein en de uitbreiding inclusief het gebruik daarvan van een bestaand parkeerterrein bij Museum Voorlinden in Wassenaar.

De Afdeling oordeelt dat deze nieuwe activiteiten naar aard, ruimte en tijd niet te onderscheiden zijn van en onlosmakelijk samenhangen met het bestaande vergunde project, zijnde het museum en het bestaande parkeerterrein op die locatie, en daarom één project vormen. Dat betekent dat de aanvraag voor de natuurvergunning betrekking heeft op de wijziging van een eerder vergund project en daarmee op een nieuw project. Het college heeft dan ook ten onrechte niet de gevolgen van het gehele project na wijziging onderzocht. Het college heeft in de passende beoordeling namelijk alleen onderzocht of de wijziging van het project, dat wil zeggen de stikstofdepositietoename als gevolg van de nieuwe activiteiten, leidt tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het natuurgebied. Ook had een toets aan het additionaliteitsvereiste moet plaatsvinden. In de passende beoordeling is namelijk de referentiesituatie betrokken, terwijl het college niet heeft beoordeeld of is voldaan aan het additionaliteitsvereiste. De Afdeling herroept dan ook de verleende natuurvergunning, zodat het college een nieuw besluit op de aanvraag moet nemen.

Uitspraak van 3 september 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4231](#)

(Aan een positieve weigering en de onderliggende aanvraag om een natuurvergunning kan geen referentiesituatie worden ontleend)

Samenvatting

In deze zaak heeft het college van gedeputeerde een natuurvergunning verleend, omdat de gevolgen van de aangevraagde wijziging (het veranderen van een veehouderij) niet meer of anders zouden zijn dan de referentiesituatie. De referentiesituatie was ontleend aan het besluit van 11 oktober 2010, dat een positieve weigering inhield van een aanvraag voor een natuurvergunning. De vraag die in deze zaak moet worden beantwoord, is of in het besluit van 11 oktober 2010 een natuurtoestemming werd gegeven. Een positieve weigering is een besluit van het college dat een bepaalde aangevraagde activiteit naar de stand van het dan geldende recht op dat moment niet vergunningplichtig is. Dit besluit wijzigt de rechtspositie van de aanvrager niet. De aanvrager mocht, ook voordat de positieve weigering werd gegeven, de activiteit uitvoeren. Daarvoor was geen natuurvergunning nodig. Dit betekent dat met een positieve weigering niet een toestemming wordt verleend voor een activiteit. Bij een niet-vergunningplichtige activiteit is op grond van de Wnb ook niet vereist dat eerst een mededeling wordt gedaan voordat de activiteit mag worden uitgevoerd. De activiteiten mogen rechtstreeks op grond van de Wnb, zonder voorafgaande toestemming, worden uitgevoerd. Het enkele feit dat een natuurvergunning is aangevraagd en de (positieve) weigering daarvan appellabel is, doet hier niet aan af. Zo'n weigering is namelijk niet appellabel omdat deze rechtsgevolgen heeft of omdat daarin toestemming wordt verleend voor de activiteiten op grond van de Wnb, maar omdat de afwijzing van een aanvraag om zo'n vergunning op grond van artikel 1:3, tweede lid, van de Awb als een besluit wordt gekwalificeerd dat vatbaar is voor bezwaar en beroep. Het bovenstaande betekent dat aan een positieve weigering en de onderliggende aanvraag om een natuurvergunning niet een referentiesituatie kan worden ontleend ten opzichte waarvan kan worden gezien of sprake is van voortzetting van één-en-hetzelfde project. Het college zal dus moeten bezien of ten opzichte van de eerder verleende natuurvergunning in 2007 nog sprake is van één en hetzelfde project.

Omgevingsvergunning

Uitspraak van 5 maart 2025

[ECLI:N:RVS:2025:873](#)

(Het indienen van nieuwe stukken en het aanvoeren van nieuwe beroepsgronden is in strijd met een goede procesorde)

Samenvatting

Het college van burgemeester en wethouders had in deze zaak een omgevingsvergunning verleend voor het in afwijking van het bestemmingsplan plaatsen van twee windturbines op een bedrijven-terrein in Gorinchem. De Afdeling heeft partijen in haar uitnodigingsbrief van 14 november 2024 voor de zitting van 17 januari 2025 erop gewezen dat de Afdeling ook nadere stukken wegens strijd met een goede procesorde buiten beschouwing kan laten, als deze voor de termijn van 10 dagen voor de zitting zijn ingediend. Dit kan zich voordoen als de nadere stukken zo laat worden ingediend en/of zodanig complex of omvangrijk zijn dat de andere partijen worden belemmerd om daarop

adequaat te reageren, de Afdeling wordt belemmerd in haar voorbereiding van de zitting of de goede voortgang van de procedure daardoor op een andere wijze wordt belemmerd. Met het oog daarop heeft de Afdeling partijen verzocht om nadere stukken uiterlijk op 18 december 2024 bij de Afdeling in te dienen. De Afdeling stelt vast dat de stukken van appellant van 6 en 10 januari 2025 zo laat zijn ingediend dat de andere partijen zijn belemmerd om daarop adequaat te reageren en de Afdeling is belemmerd in haar voorbereiding van de zitting. Daarbij komt dat de stukken informatie bevatten die ruim van vóór 18 december 2024 is. Appellant heeft op de zitting geen reden aangevoerd waarom zij de stukken van 6 en 10 januari 2025 niet vóór 18 december 2024 konden indienen. De Afdeling ziet daarom aanleiding om deze stukken vanwege strijd met de goede procesorde buiten beschouwing te laten.

Verder overweegt de Afdeling dat de rechtbank heeft kunnen oordelen dat het twaalf dagen voor de zitting bij de rechtbank indienen van nieuwe beroepsgronden over onder meer stikstof, natuurbescherming en verontreiniging van agrarische percelen met schadelijke stoffen en nanoplastics in strijd moet worden geacht met de goede procesorde. Het Unierecht verzet zich er niet tegen dat, wanneer een appellant kort voor de zitting nieuwe beroepsgronden inbrengt, ook als het onder meer gaat om Unierechtelijke milieuvoorschriften, deze beroepsgronden door de rechter buiten beschouwing worden gelaten wegens strijd met de goede procesorde. Het gaat hier om een passend mechanisme om het goede verloop van de procedure te waarborgen. Maar de toepassing van dit mechanisme mag er niet toe leiden dat de toegang tot de rechter op grond van artikel 11 van de mer-richtlijn in de praktijk onmogelijk of uiterst moeilijk wordt gemaakt. Naar het oordeel van de Afdeling is daarvan geen sprake. Appellant heeft namelijk niet gemotiveerd, waarom zij deze beroepsgronden niet eerder heeft kunnen aanvoeren. Naar het oordeel van de Afdeling heeft de rechtbank kunnen oordelen dat het aanvoeren van de nieuwe beroepsgronden minder dan twee weken voor de zitting in strijd is met de goede procesorde en dat deze gronden buiten beschouwing moesten blijven.

Uitspraak van 22 oktober 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5096](#)

(Brummenlijn niet van toepassing)

Samenvatting

In deze zaak had het college van burgemeester en wethouders in 2020 geweigerd een omgevingsvergunning te verlenen voor het wijzigen van het gebruik van het al aanwezige bijgebouw ten behoeve van zelfstandige bewoning op een perceel. In 2021 heeft rechtbank dit besluit vernietigd en het college opgedragen een nieuw besluit op de aanvraag te nemen. Het college had namelijk volgens de rechtbank bij de aanvrager het vertrouwen gewekt dat de vergunning verleend zou worden. Het college heeft vervolgens ter uitvoering van de rechtbankuitspraak de gevraagde omgevingsvergunning in 2022 alsnog verleend. Appellant, een omwonende, heeft hiertegen beroep ingesteld en de rechtbank heeft dat beroep in 2023 ongegrond verklaard. Verschillende beroepsgronden van appellant zagen op het vertrouwensbeginsel. De Afdeling overweegt dat in de onherroepelijke uitspraak uit 2021 de rechtbank heeft geoordeeld dat de aanvrager een geslaagd beroep op het vertrouwensbeginsel heeft gedaan, omdat aan de eerste en tweede stap van het vertrouwensbeginsel was voldaan. Bij de beoordeling of de bij de aanvrager gerechtvaardigde verwachtingen moeten worden gehonoreerd, de derde stap, heeft de rechtbank in de voormelde uitspraak geoordeeld dat geen sprake is van zwaarwegende belangen van omwonenden die aan

verlening van de omgevingsvergunning voor het gebruik van het bijgebouw als woning in de weg staan. Aangezien appellant geen partij was in het geding dat heeft geleid tot de uitspraak uit 2021 en hem dat niet te verwijten valt, kan appellant niet aan deze eerdere uitspraak uit 2021 worden gehouden. Dat betekent dat in deze procedure het gehele oordeel over het vertrouwensbeginsel weer ter discussie staat.

Uitspraak van 22 januari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:213](#)

(Geen schending vertrouwensbeginsel door intrekken vergunning)

Samenvatting

In deze zaak staat de vraag centraal of het college van burgemeester en wethouders het vertrouwensbeginsel heeft geschonden bij de intrekking van een in 2002 verleende bouwvergunning voor een rijhal met ponystalling. De vergunninghouder heeft het perceel waarop de vergunning zag in 2017 gekocht. Het college heeft in 2017 een e-mailbericht gestuurd waaruit vergunninghouder mocht afleiden dat de vergunning nog geldig was. De Afdeling oordeelt dat vergunninghouder er na het e-mailbericht van 2017 op mocht vertrouwen dat het college op korte termijn en zonder wijziging van de omstandigheden, geen gebruik zou maken van zijn bevoegdheid om de in 2002 verleende bouwvergunning in te trekken. Dit vertrouwen heeft het college echter niet geschonden door in 2020 tot intrekking van de vergunning over te gaan. Op dat moment kon – als gevolg van het tijdverloop – op grond van het e-mailbericht van 2017 geen gerechtvaardigd vertrouwen meer bestaan dat niet tot intrekking van de vergunning zou worden overgegaan. Tussen het e-mailbericht van 2017 en het besluit van 2020 is immers een periode van 32 maanden verlopen, waarin vergunninghouder ook zelf lange tijd geen gebruik heeft gemaakt van de vergunning en, hoewel daartoe door het college uitgenodigd, heeft nagelaten om zijn plannen nader met het college te bespreken. In deze zaak vroeg de voorzitter van de Afdeling [juridisch advies](#) aan staatsraad advocaatgeneraal Snijders over de vraag wanneer, op grond waarvan en in hoeverre bij de bestuursrechter aanspraak op schadevergoeding kan worden gemaakt in het geval dat gerechtvaardigd, aan het bestuursorgaan toerekenbaar vertrouwen over de uitoefening van een bestuursbevoegdheid niet kan of behoeft te worden gehonoreerd wegens zwaarder wegende belangen. Hij bracht op 21 augustus 2024 zijn [conclusie](#) uit. In deze uitspraak komt de Afdeling echter niet toe aan een bespreking van deze conclusie.

Uitspraak van 10 september 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4317](#)

(Bevestiging van een reclameframe op een netwerkkast is vergunningplichtig)

Samenvatting

Het college van burgemeester en wethouders heeft in deze zaak geweigerd een omgevingsvergunning te verlenen voor het plaatsen van 861 reclameframes op stoplicht- en netwerkkasten. Tussen partijen is niet in geschil dat de netwerkkasten waarop de reclameframes worden bevestigd, moeten worden aangemerkt als een bouwwerk ten behoeve van een nutsvoorziening als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel 18, onder a, van bijlage II van het Besluit omgevingsrecht (Bor). Dit betekent dat de netwerkkasten zonder omgevingsvergunning voor de activiteit bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (c-vergunning) gerealiseerd kunnen worden. Daaruit volgt echter niet zonder meer dat voor de reclameframes ook geen c-vergunning nodig is. Uit artikel 2, aanhef en onderdeel 18, onder a, van bijlage II

van het Bor volgt namelijk dat een c-vergunning niet is vereist voor activiteiten die betrekking hebben op een bouwwerk ten behoeve van een infrastructurele of openbare voorziening, voor zover het betreft onder andere een bouwwerk ten behoeve van een nutsvoorziening. Met de bevestiging van de reclameframes aan de netwerkkasten wordt een functie aan de netwerkkast toegevoegd, namelijk die van reclamebord. Deze functie valt niet onder artikel 2, aanhef en onderdeel 18, onder a, van Bijlage II van het Bor. Dat het primaire doel van de reclameframes het tegengaan van wildplakken en vandalisme is, zoals appellant stelt, leidt niet tot een ander oordeel. Deze functies vallen immers ook niet onder artikel 2, aanhef en onderdeel 18, onder a, van bijlage II van het Bor. De conclusie is dan ook dat voor het bevestigen van de reclameframes, voor zover het bestemmingsplan dat niet toelaat, een c-vergunning vereist is.

Uitspraak van 24 september 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4559](#)

(Zonnepark van 37 hectare is een landinrichtingsproject)

Samenvatting

In deze zaak gaat het om een door het college van burgemeester en wethouders verleende omgevingsvergunning die de realisatie en het gebruik gedurende 25 jaar mogelijk maakt van een zonnepark van 37 hectare. Volgens appellant was voor het project een (vormvrije) m.e.r.-beoordeling vereist, omdat het zonnepark van 37 hectare moet worden aangemerkt als landinrichtingsproject als bedoeld in onderdeel D9 van de bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). Het antwoord op de vraag of daarvan sprake is, hangt ervan af of de ontwikkeling in het buitengebied een voldoende substantieel karakter heeft. In zijn algemeenheid is dan ook geen uitspraak te doen over de vraag wanneer sprake is van een ontwikkeling met een voldoende substantieel karakter. Dit hangt af van de feiten en omstandigheden van het geval. Het zonnepark dat in deze procedure mogelijk werd gemaakt, had een totale oppervlakte van 37 hectare. Rond het park werd een hekwerk geplaatst en binnen het park werd een weg aangelegd en werd een centraal gelegen bosareaal verwijderd en elders gecompenseerd. Gelet op deze omstandigheden en op de oppervlakte van het zonnepark, had het project volgens de Afdeling een substantieel karakter. De Afdeling oordeelt daarom dat sprake is van een landinrichtingsproject als bedoeld in onderdeel D9 van de bijlage bij het Besluit m.e.r. In dit geval worden de daarbij in kolom 2 vermelde zogenoemde drempelwaarden niet overschreden. Het college heeft dan ook ten onrechte geen vormvrije m.e.r.-beoordeling verricht.

Omgevingswet

Uitspraak van 9 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1591](#)

(Ondanks inwerkingtreding Omgevingswet blijft procesbelang aanwezig bij behandeling beroep tegen verleende ontgrondingsvergunning)

Samenvatting

In deze zaak gaat het om een in 2023 door het college van gedeputeerde staten verleende ontgrondingenvergunning voor het uitvoeren van ontgrondingswerkzaamheden voor het op diepte brengen van het watergedeelte en het ontgraven van de landbodem van een perceel in Amsterdam. Tussen partijen is in geschil of appellant nog procesbelang heeft bij een inhoudelijke beoordeling van zijn beroep, nu de Omgevingswet (Ow) en de Invoeringswet Omgevingswet in werking zijn getreden. Volgens het college is hierdoor de aangevraagde ontgroning, waarvoor bij het bestreden besluit een ontgrondingenvergunning is verleend, niet langer vergunningplichtig. De Afdeling oordeelt dat de hier aan de orde zijnde ontgrondingsactiviteit een omgevingsvergunningplichtige activiteit is als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder c, van de Ow. Anders dan het college naar voren had gebracht, gaat het hier niet om een geval dat is aangewezen in het Besluit activiteiten leefomgeving waarvoor de vergunningplicht uit artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder c, van de Ow niet geldt. Appellant heeft dan ook belang bij een inhoudelijke beoordeling van zijn beroep gericht tegen de bij het bestreden besluit verleende ontgrondingenvergunning.

Uitspraak van 30 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1928](#)

(Een besluit tot vaststelling of wijziging omgevingsplan moet ook als omgevingsrechtelijke zaak worden beschouwd)

Samenvatting

De Afdeling oordeelt in deze uitspraak dat een besluit op grond van de Ow tot vaststelling of wijziging van een omgevingsplan ook moet worden beschouwd als een omgevingsrechtelijke zaak als bedoeld in de uitspraak van 14 april 2021, [ECLI:NL:RVS:2021:786](#). Dat betekent dat ook in zulke zaken waarin de uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure is toegepast artikel 6:13 van de Awb, niet aan belanghebbenden wordt tegengeworpen.

Uitspraak van 21 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2281](#)

(Verandering van het begrip 'erf' naar het begrip 'gebouwerf' is niet bedoeld als inhoudelijke verandering)

Samenvatting

In deze zaak heeft de raad in artikel 3.2.1 van de regels van het bestemmingsplan opgenomen dat de gronden waaraan de bestemming «Tuin» is toegekend, niet zijn aangemerkt als 'erf' in de zin van artikel 1, eerste lid, van bijlage II van het Besluit omgevingsrecht (Bor). Dat betekent dat er geen bebouwing zonder omgevingsvergunning op grond van artikel 2 van bijlage II van het Bor kan worden opgericht. Het desbetreffende bestemmingsplan maakt sinds 1 januari 2024 deel uit van het tijdelijke deel van het omgevingsplan. De Afdeling zag dan ook aanleiding om te onderzoeken of het met de

planregels onder de Ow en de daarbij behorende omgevingsrechtelijke regels ook niet mogelijk is om bebouwing zonder omgevingsvergunning op te richten. Het begrip 'erf' staat namelijk niet meer in de definitie van het in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) opgenomen begrip 'achtererfgebied'. De vraag die de Afdeling in deze zaak moet beantwoorden is of, als in een bestemmingsplan het vergunningvrij bouwen is beperkt door de gronden niet aan te merken als 'erf' als bedoeld in bijlage II van het Bor, de wijziging in de definitie van 'achtererfgebied' in het Bbl tot gevolg heeft dat met die regeling niet meer kan worden bereikt dat het vergunningvrij bouwen van bijbehorende bouwwerken in achtererfgebied wordt tegengegaan. Door het gebied niet aan te merken als 'erf' in de zin van artikel 1 van bijlage II van het Bor is de inrichting van dat gebied ten dienste van het gebruik van het hoofdgebouw verboden. In het in het Bbl opgenomen begrip 'gebouwerf' wordt materieel hetzelfde geregeld als in het begrip 'erf'. Met de planregel is dan ook voldaan aan de omschrijving van het begrip 'gebouwerf'. Steun voor de uitleg dat de verandering van het begrip 'erf' naar het begrip 'gebouwerf' niet is bedoeld als inhoudelijke verandering vindt de Afdeling in de nota van toelichting op het Invoeringsbesluit Omgevingswet. Een andere uitleg zou bovendien in strijd zijn met de rechtszekerheid voor plannen die onherroepelijk zijn en waarin regels zijn opgenomen om vergunningvrij bouwen uit te sluiten. Die regels zouden dan hun werking verliezen waardoor het alsnog mogelijk is om vergunningvrij gevoelige gebouwen in de nabijheid van bedrijven te bouwen. De Afdeling concludeert dat artikel 3.2.1 van de planregels zijn werking niet heeft verloren als gevolg van de inwerkingtreding van de Ow en de daarbij behorende omgevingsrechtelijke regels. Het gebied kan ook onder de Ow niet als achtererfgebied worden aangemerkt waardoor niet omgevingsvergunningvrij bijbehorende bouwwerken kunnen worden gebouwd op de gronden waaraan de bestemming 'Tuin' is toegekend.

Uitspraak van 13 augustus 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3859](#)

(Terugkoppeling aan de wetgever vanwege beperking door vergunningvrije bouw- en gebruiksmogelijkheden)

Samenvatting

In deze zaak gaat het om een bestemmingsplan waarin aan twee bestaande bedrijfswoningen een reguliere woonbestemming was toegekend. De Afdeling oordeelt dat niet was onderzocht en niet draagkrachtig was gemotiveerd dat ter plaatse van de twee percelen met reguliere woonbestemming een aanvaardbaar woon- en leefklimaat kon worden gegarandeerd zonder dat appellanten werden beperkt in hun bedrijfsvoering. Er was namelijk geen rekening gehouden met de vergunningvrije bouw- en gebruiksmogelijkheden op die twee percelen. In deze uitspraak wordt ook een terugkoppeling aan de wetgever gedaan. Ook onder het stelsel van de Ow is het namelijk niet uitgesloten dat de bedrijfsvoering van appellanten wordt beperkt door de mogelijkheid van het vergunningvrij bouwen van bijbehorende bouwwerken en het vergunningvrij gebruiken van bestaande bouwwerken voor huisvesting in verband met mantelzorg. De Afdeling oordeelt dat artikelen 5.55, 5.79 en 5.90 van het Besluit kwaliteit leefomgeving niet regelen wat de wetgever heeft beoogd te regelen. De instructieregels over geluid zijn – kort gezegd – van toepassing op het toelaten van een activiteit, anders dan het wonen, die geluid veroorzaakt op een geluidgevoelig gebouw dat is toegelaten op grond van een omgevingsplan. De instructieregels zijn ook van toepassing op het toelaten van een geluidgevoelig gebouw waarop geluid wordt veroorzaakt door een toegelaten activiteit, anders dan het wonen. Voor trillingen en geur gelden soortgelijke instructieregels. De mogelijkheid om vergunningvrij een bijbehorend bouwwerk te bouwen, in stand te houden en te gebruiken en het gebruiken

van een bestaand bouwwerk voor huisvesting in verband met mantelzorg is geregeld in artikel 22.36 van de bruidsschat. De bruidsschat maakt deel uit van het tijdelijke deel van het omgevingsplan, tenzij gemeenten dat artikel hebben verwijderd uit de bruidsschat en een andere regeling hebben opgenomen in het omgevingsplan. In de voorliggende gemeente maakt artikel 22.36 deel uit van het tijdelijk deel van het omgevingsplan, wat betekent dat – onder voorwaarden – het bouwen, in stand houden en gebruiken van een bijbehorend bouwwerk en het gebruiken van een bestaand bouwwerk voor huisvesting in verband met mantelzorg op grond van het omgevingsplan is toegelaten. Omdat in artikel 22.36 van de regels van het omgevingsplan een vergunningvrij geluidgevoelig gebouw is toegelaten, zijn de instructieregels – anders dan waarvan de wetgever uitgaat – dus nog steeds van toepassing.

Relativiteitsvereiste

Uitspraak van 1 oktober 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4651](#)

(Het tijdens een verlengde besluitvormingsprocedure in een judiciële lus aanpassen van statuten zodat belangen daarna alsnog overeenkomen met de belangen die een bepaling beoogt te beschermen, mag niet)

Samenvatting

In deze zaak had het college van burgemeester en wethouders in 2017 omgevingsvergunning verleend voor het legaliseren een al gerealiseerde rijhal met paardenstalling. Bij uitspraak van 31 juli 2019, [ECLI:NL:RVS:2019:2623](#), heeft de Afdeling dit besluit vernietigd en bepaald dat tegen het nieuwe besluit slechts beroep bij haar kan worden ingesteld. In 2020 heeft het college opnieuw een omgevingsvergunning verleend. Onder meer een stichting komt opnieuw in beroep en voert aan dat het college geen gebruik kan maken van de binnenplanse afwijkingsbevoegdheden in artikel 5.3 van de planregels voor het bouwen van de fundering en in artikel 5.4.3 van de planregels voor de graafwerkzaamheden. Deze artikelen strekken tot bescherming van de archeologische waarden. In de uitspraak van 31 juli 2019 had de Afdeling geoordeeld dat deze archeologische waarden niet onder de belangen van de stichting, zoals omschreven in haar statutaire doelen, vallen. Op de zitting heeft de stichting toegelicht dat zij naar aanleiding van de uitspraak van 31 juli 2019 haar statuten heeft gewijzigd en dat de statutaire doelstellingen nu ook de bescherming van archeologische waarden in de regio Roermond omvatten. De Afdeling overweegt dat artikel 8:69a van de Awb zich ertegen verzet dat een vernietiging wordt uitgesproken als een partij tijdens een verlengde besluitvormingsprocedure in een judiciële lus haar statuten zodanig aanpast dat haar belangen daarna alsnog overeenkomen met de belangen die een bepaling beoogt te beschermen. De Afdeling oordeelt daarom dat het beroep van de stichting op artikel 5.3 en 5.4.3 van de planregels niet kan leiden tot vernietiging van het besluit.

Ruimtelijke plannen

Uitspraak van 21 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2292](#)

(Aanwijzing moderniseringsgebied artikel 3.5 Wro)

Samenvatting

Het bestemmingsplan maakt de herontwikkeling van een gebied in Rotterdam mogelijk. Als gevolg van het plan worden op korte afstand van poppodium Annabel nieuwe woningen mogelijk gemaakt. De gemeenteraad wil zowel het poppodium Annabel behouden als woningbouw mogelijk maken. Om dit mogelijk te maken moeten in het pand waar het poppodium is gevestigd isolatiemaatregelen worden getroffen. Er is dan ook een gebied aangewezen waar de bestaande binnenstedelijke bestemming wordt gehandhaafd, maar de kwaliteit niet meer acceptabel is. De bebouwing daar moet gemoderniseerd worden om een goede ruimtelijke ordening te waarborgen. De Afdeling oordeelt dat de raad op zichzelf de bevoegdheid heeft om de gronden ter plaatse van poppodium Annabel aan te wijzen als moderniseringsgebied in de zin van artikel 3.5 van de Wro. De tekst van dit artikel verzet zich hier niet tegen. Uit de toelichting op het artikel blijkt dat dit instrument er nadrukkelijk voor bedoeld is om ingrijpende inpandige verbouwingen of nieuwbouw te bewerkstelligen met als doel het vergroten van de bouwkundige kwaliteit daarvan. Hieronder kan volgens de Afdeling ook het treffen van constructieve maatregelen om een pand uit akoestisch oogpunt meer geschikt te maken om te functioneren in de omgeving geschaard worden. Het pand houdt dezelfde functie en bestemming, maar de bebouwing moet gemoderniseerd worden vanwege omliggende functies. Weliswaar is de aanleiding daarvoor dat er ontwikkelingen in de omgeving zijn voorgenomen, maar uit artikel 3.5 van de Wro en de toelichting hierop volgt niet dat deze bepaling alleen kan worden toegepast als modernisering nodig is vanwege (enkel) de kwaliteit van het betrokken pand en dat daarbij geen relatie met de omgeving kan worden gelegd. De Afdeling stelt verder vast dat artikel 7.3.1 van de planregels een gebruiksregel is. Omdat het onroerend goed is aangewezen als moderniseringsgebied, betekent dit dat zo lang niet wordt aangetoond dat de geluidbelasting vanwege muziekgeluid van het poppodium Annabel niet hoger is dan 36 dB(A) ter hoogte van de gevels van de onderste woonlaag van de woningen, het gebruik van het pand als poppodium in strijd is met het bestemmingsplan. Niet in geschil is verder dat er ingrijpende maatregelen nodig zijn om aan dat artikel te voldoen. De raad heeft echter niet onderzocht wat de gevolgen hiervan zijn voor appellanten. Ook heeft de raad niet gemotiveerd in hoeverre de gevolgen van deze planregel in combinatie met de aanwijzing van het pand als moderniseringsgebied aanvaardbaar zijn, en of het redelijk is dat appellanten en niet de gemeente of ontwikkelaar van de geplande woningen de financiële gevolgen daarvan moeten dragen. Naar het oordeel van de Afdeling heeft de raad de belangen van appellanten dan ook onvoldoende in kaart gebracht en onvoldoende in zijn belangenafweging betrokken. De raad wordt dan ook opgedragen om binnen 26 weken onder meer dit gebrek te herstellen.

Uitspraak van 9 juli 2025[ECLI:NL:RVS:2025:3076](#)

(Nadere verduidelijking van de lijn over het al dan niet opnemen van een voorwaardelijke verplichting)

Samenvatting

Het bestemmingsplan 'Parkhaven' maakt de bouw van 650 woningen mogelijk in acht woontorens aan weerszijden van de Euromast inclusief ondergrondse parkeergarages. Ook biedt het bestemmingsplan de mogelijkheid voor onder meer horeca, leisure, kantoren, bedrijven en maatschappelijke voorzieningen. De Afdeling komt in deze tussenuitspraak tot het oordeel dat voor verschillende aspecten die betrekking hebben op de inrichting van het plangebied nog een nadere uitwerking en ook borging wat betreft de realisatie en instandhouding van die inrichting in de planregels moet worden opgenomen. Het gaat daarbij onder meer om een hoogwaardige groene inrichting van het plangebied, welke inrichting volgens de raad noodzakelijk is om onder meer een aantasting van de cultuurhistorische waarden te voorkomen. Deze uitspraak bevat met het oog op de rechtspraak ook een nadere verduidelijking van de lijn in de uitspraken van de Afdeling over de vraag wanneer een voorwaardelijke verplichting in een bestemmingsplan is vereist. In de hieronder genoemde situaties ziet de Afdeling niet langer een rechtvaardiging dat de gemeenteraad een uit een oogpunt van goede ruimtelijke ordening noodzakelijk geachte maatregel niet in de planregels hoeft te borgen. Het gaat om de situaties dat het bevoegd gezag:

1. stelt eigenaar, anderszins zakelijk gerechtigde of beheerder te zijn van de gronden waarop zo'n maatregel moet worden gerealiseerd en in stand gehouden, of
2. de verwachting uitsprekt in de toekomst eigenaar, anderszins zakelijk gerechtigde of beheerder van die gronden te zullen worden en ook toezegt die maatregel te zullen realiseren en in stand te houden, of
3. wijst op privaatrechtelijke afspraken die de realisatie en instandhouding van die maatregel moeten verzekeren.

De rechtszekerheid vereist dat bij een maatregel die uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk wordt geacht voor de ruimtelijke aanvaardbaarheid van het plan, in de planregels wordt voorzien in een publiekrechtelijke borging van de realisatie en instandhouding van die maatregel, tenzij dit anderszins publiekrechtelijk is verzekerd. Dit kan veelal door een daarop toegespitste voorwaardelijke verplichting in de planregels op te nemen.

Uitspraak van 30 april 2025[ECLI:NL:RVS:2025:1971](#)

(Tussenuitspraak tracébesluit A27/A12 Ring Utrecht 2020 - Amelisweerd)

Samenvatting

In deze zaak gaat het om het project A27/A12 Ring Utrecht dat een verbreding mogelijk van de A27, de A28 en de A12. De Afdeling oordeelt dat onder meer de betogen die betrekking hebben op de mogelijke alternatieven en varianten voor het tracé, niet slagen. Zij beoordeelt namelijk uitsluitend of de door de minister van Infrastructuur en Waterstaat gemaakte keuzes berusten op voldoende kennis over de relevante feiten en belangen, of die keuzes deugdelijk zijn gemotiveerd en of de

nadelige gevolgen van het tracébesluit niet onevenredig zijn in verhouding tot de met dat besluit te dienen doelen. Hoewel de Afdeling begrip heeft voor de wens van een groot aantal appellanten om landgoed Amelisweerd onaangetast te laten, is het niet aan haar om te bepalen hoe het tracé het beste kan worden vormgegeven. Die keuze is aan de minister. De in het besluit gemaakte keuzes tussen verschillende alternatieven en varianten van het tracé zijn voor een groot deel gebaseerd op beleidsmatige en politieke afwegingen. Daar kan de Afdeling niet in treden. Verder oordeelt de Afdeling dat er nog verschillende gebreken kleven aan de passende beoordeling die ten grondslag ligt aan het tracébesluit, en de ADC-toets. Zo is de toegepaste externe saldering nog ontoereikend onderbouwd. Bij de inzet van extern salderen als mitigerende maatregel moet namelijk worden voldaan aan het zogenoemde additionaliteitsvereiste. Ook is niet toereikend geborgd dat de intrekingsbesluiten waaruit blijkt dat het depositiesaldo van de (gedeeltelijk) te beëindigen agrarische bedrijven wordt ingetrokken om het project A27/A12 Ring Utrecht mogelijk te maken, zijn genomen op het moment dat wordt gestart met de realisatie van de met het project A27/A12 Ring Utrecht onlosmakelijk verbonden bouw- en aanlegactiviteiten. Verder oordeelt de Afdeling in het kader van de ADC-toets dat de minister de effectiviteit van de compenserende maatregelen voor de habitattypen oude eikenbossen (H9190) en zandverstuivingen en stuifzandheiden met struikhei (H2330 en H2310) niet deugdelijk heeft onderbouwd. De minister wordt dan ook opgedragen om binnen 26 weken deze gebreken te herstellen.

Uitspraak van 9 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1593](#)

(Bravis ziekenhuis Roosendaal)

Samenvatting

In de zaak gaat het om een bestemmingsplan dat voorziet in de in de bouw van een nieuw ziekenhuis aan de rand van Roosendaal, de landschappelijke inpassing daarvan en een verbindingsweg parallel aan de A58. De Afdeling oordeelt dat het bestemmingsplan op een aantal onderdelen gebrekkig is. Er wordt echter aanleiding gezien om zelf in de zaak te voorzien door planregels en een aanduiding op de verbeelding aan te passen en/of toe te voegen. Verder wordt aanleiding gezien om de rechtsgevolgen van het plan in stand te laten, voor zover de Afdeling niet zelf in de zaak heeft voorzien en/of heeft vernietigd. Dit betekent dat het ziekenhuis en het landschapspark op deze locatie ontwikkeld mogen worden.

Uitspraak van 29 januari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:316](#)

(Gewijzigde planologische inzichten over de akoestische inpasbaarheid van padelbanen)

Samenvatting

In deze zaak gaat het om een bestemmingsplan dat overal binnen een bestaand sportcomplex padelbanen mogelijk maakt. De Afdeling oordeelt in de tussenuitspraak dat appellanten met de overgelegde stukken aannemelijk hebben gemaakt dat sprake is van gewijzigde planologische inzichten over de akoestische inpasbaarheid van padelbanen in de omgeving van woningen. Dit brengt met zich dat de gemeenteraad het plan niet zonder akoestisch onderzoek uit te voeren naar de geluidbelasting

door het beoefenen van padel binnen het gehele sportcomplex, op dit punt heeft kunnen vaststellen. Al voor de vaststelling van het plan waren er gewijzigde inzichten over de geluidbelasting door het gebruik van padelbanen waar de raad van op de hoogte had moeten zijn. De raad wordt dan ook opgedragen om binnen 16 weken dit gebrek te herstellen.

Uitspraak van 12 februari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:543](#)

(Geluidsschermbaan van 9 meter hoog en 470 meter lang is in strijd met een goede ruimtelijke ordening)

Samenvatting

In deze zaak gaat het om een bestemmingsplan dat woningbouw in het buitengebied mogelijk maakt. Het plan voorziet aan drie zijden van een bestaand aannemersbedrijf in een milieuzone van 100 meter. In de milieuzone kunnen woningen worden gebouwd met toepassing van een binnenplanse afwijkingsbevoegdheid. Een van de voorwaarden is het oprichten van een geluidsschermbaan van 9 meter hoog en 470 meter lang aan drie zijden van het bedrijf. De Afdeling oordeelt dat de gemeenteraad een geluidsschermbaan van zo'n omvang niet passend heeft kunnen achten. Daarbij spelen twee omstandigheden een rol. In de eerste plaats wordt het bedrijfsperceel, waarop ook een bedrijfswoning staat, aan drie kanten en over een groot deel van de omtrek van het perceel ingesloten door het geluidsschermbaan met een hoogte van 9 meter en 470 meter lang. Dat kan een beklemmend gevoel geven, gelet op de breedte van 75 meter tot 116 meter en de lengte van ongeveer 210 meter van het bedrijfsperceel. Voor zover de raad stelt dat het uitzicht vanuit de bedrijfswoning grotendeels gericht is op de bebouwing en inrichting van het bedrijf, overweegt de Afdeling dat dit niet wegneemt dat het geluidsschermbaan het nu nog resterende zicht vanuit de bedrijfswoning op de omgeving beperkt. Verder is niet gebleken dat de door de raad omschreven bomen het zicht op het geluidsschermbaan in voldoende mate wegnemen. Daarnaast hebben omwonenden zicht op het geluidsschermbaan. In de tweede plaats is de omvang van het geluidsschermbaan aanzienlijk tegen de achtergrond van de openheid van het gebied, waaronder de ligging aan de Lekdijk en de onbebouwde en open gronden aan de overzijde van de Lekdijk. De Afdeling oordeelt dan ook dat het herstelbesluit is genomen in strijd met een goede ruimtelijke ordening als bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van de Wro, wat betreft de afwijkingsbevoegdheid voor woningbouw binnen de milieuzone en het geluidsschermbaan.

Vreemdelingenkamer

Asiel

Uitspraak van 22 januari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:193](#)

(Armenië als veilig derde land, huiselijk geweld, Verdrag van Istanboel)

Samenvatting

Een vrouw en haar dochters, met de Armeense en Russische nationaliteit, dienen in Nederland een asielaanvraag in, omdat de vrouw onder meer vreest voor haar echtgenoot wegens huiselijk geweld. De minister van Asiel en Migratie wijst de aanvraag af, omdat zij Armenië als veilig land van herkomst beschouwt. De Afdeling beoordeelt of de minister dit goed heeft onderzocht en gemotiveerd. Om een land aan te kunnen wijzen als veilig land van herkomst moet de minister namelijk aantonen dat er in dat land, in het algemeen gezien en op duurzame wijze, geen vervolging in de zin van het Vluchtelingenverdrag of behandeling in strijd met artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) plaatsvindt. De minister moet zich daarbij baseren op diverse informatiebronnen. Omdat huiselijk geweld een vorm van vervolging of behandeling in strijd met artikel 3 van het EVRM kan zijn, is hierbij ook de situatie voor slachtoffers van huiselijk geweld relevant. De Afdeling wijst erop dat de EU zich heeft verbonden aan het Verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanboel). Uit rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU leidt de Afdeling af dat de bepalingen van de Europese Procedurerichtlijn over het aanwijzen van een veilig land van herkomst daarom moeten worden uitgelegd in overeenstemming met het Verdrag van Istanboel. In deze zaak oordeelt de Afdeling dat de minister ten onrechte niet heeft gemotiveerd waarom zij, ondanks de beschikbare informatie over huiselijk geweld tegen vrouwen in Armenië, dat land als veilig land van herkomst heeft aangewezen en daarbij is gebleven na haar eerste herbeoordeling van die aanwijzing. Dat betekent niet dat de aanwijzing en eerste herbeoordeling in alle zaken van Armeense asielzoekers onverbindend zijn, maar wel dat ze in deze zaak buiten toepassing moeten worden gelaten.

Uitspraak van 19 maart 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1177](#)

(Kwalificatierichtlijn, begrip 'bijzonder ernstig misdrijf', cumulatie gevangenisstraffen)

Samenvatting

Een Iraanse man heeft een verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd. Hij is onherroepelijk veroordeeld voor het plegen van misdrijven, waaronder vernieling, mishandeling, bedreiging, poging tot zware mishandeling en poging tot doodslag. Daarom trekt de minister zijn verblijfsvergunning in. Hoewel de man niet terug kan naar Iran, heeft hij volgens de minister geen recht op een vluchtelingenstatus. De minister stelt dat hij een gevaar is voor de samenleving, omdat hij definitief is veroordeeld voor een bijzonder ernstig misdrijf. Hiermee is voldaan aan de vereisten voor intrekking van een verblijfsvergunning op grond van de openbare orde, zoals beschreven in de toenmalige paragraaf C2/7.10.1 van de Vreemdelingencirculaire 2000. De man is het daar niet mee eens. Hij betoogt dat hij niet definitief is veroordeeld voor een bijzonder ernstig misdrijf en wijst op het arrest van het Hof

van Justitie van de EU van 6 juli 2023, M.A., [ECLI:EU:C:2023:543](#). Het Hof heeft dit arrest gewezen naar aanleiding van prejudiciële vragen van de Afdeling. De Afdeling had het Europese Hof gevraagd het begrip 'bijzonder ernstig misdrijf' uit artikel 14, vierde lid, aanhef en onder b, van de Europese Kwalificatierichtlijn uit te leggen.

In het hoger beroep van de Iraanse man buigt de Afdeling zich over de vraag wanneer een misdrijf bijzonder ernstig is en iemand kan worden uitgesloten van de vluchtelingenstatus. De Afdeling oordeelt op basis van het arrest M.A. dat de mate van ernst niet kan worden bereikt door het optellen van gevangenisstraffen die voor afzonderlijke misdrijven zijn opgelegd. Het beleid van de minister is daarom niet in lijn met het arrest. In het geval van de Iraanse man heeft de minister ondeugdelijk gemotiveerd dat hij een bijzonder ernstig misdrijf heeft gepleegd. De minister moet beslissen of de man alsnog wordt uitgesloten van de vluchtelingenstatus, zij een nieuw besluit neemt tot intrekking van de verblijfsvergunning of de man zijn verblijfsvergunning behoudt. De Afdeling merkt tot slot op dat het beleid over de openbare orde als afwijzingsgrond sinds 31 januari 2025 is gewijzigd en dit nieuwe beleid niet is betrokken bij haar oordeel.

Uitspraak van 2 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1472](#)

(iMMO-rapport, invloed psychische problematiek op vermogen om te verklaren)

Samenvatting

Een Sri Lankaanse man dient een asielaanvraag in, omdat hij problemen zou hebben met de Sri Lankaanse autoriteiten wegens verdenking van deelname aan activiteiten van de Liberation Tigers of Tamil Eelam. De minister vindt dat niet geloofwaardig, maar in beroep komt de man met een rapport van het instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek (iMMO). Dit rapport bevat volgens hem niet alleen ondersteunend bewijs voor zijn asielrelaas, maar toont ook aan dat hij tijdens de asielgehoren door een trauma niet compleet, coherent en consistent heeft kunnen verklaren. In hoger beroep oordeelt de Afdeling over de betekenis van dit iMMO-rapport voor het standpunt van de minister over de geloofwaardigheid van het asielrelaas. Ook onderzoekt zij meer in het algemeen de onderzoeksmethode van het iMMO en de daarbij geldende uitgangspunten. Om dat te kunnen doen, heeft de Afdeling een deskundige benoemd. Hij concludeert dat iMMO-rapporten in algemene zin onvoldoende aansluiten bij de actuele wetenschappelijke inzichten over de gevolgen van PTSS en soortgelijke aan trauma gerelateerde stoornissen op de werking van het geheugen. Het iMMO gaat volgens hem te veel uit van algemene patronen, terwijl de gevolgen van trauma op het geheugen sterk individueel bepaald zijn. Daardoor blijven iMMO-rapporten te algemeen en zijn ze minder goed bruikbaar voor de geloofwaardigheidsbeoordeling in individuele zaken. Mede gezien deze conclusies en de reactie van het iMMO daarop, oordeelt de Afdeling dat de in het iMMO-rapport over de Sri Lankaanse man gedane vaststellingen, gevolgde redeneringen en getrokken conclusies niet steeds in overeenstemming zijn met de actuele wetenschappelijke inzichten en de eisen die aan een deskundigenrapport moeten worden gesteld. Daarom is de conclusie van het iMMO dat de vastgestelde medische problematiek 'zeker' heeft geleid tot interferentie met het vermogen van de man om compleet, coherent en consistent te verklaren, onvoldoende inzichtelijk. Dit betekent dat de minister zich bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van het asielrelaas mocht baseren op wat de man tijdens de asielgehoren heeft verklaard. In de uitspraak van 2 oktober 2025, [ECLI:NL:RVS:2025:4711](#),

oordeelt de Afdeling dat het kader uit de uitspraak van 2 april 2025 van overeenkomstige toepassing is als een asielzoeker een rapport van een andere deskundige inbrengt ter onderbouwing van zijn stelling dat hij om medische redenen ten tijde van de gehoren niet compleet, coherent en consistent kon verklaren.

Uitspraak van 7 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2075](#)

(Artikel 1(D) van het Vluchtelingenverdrag, vertrek uit UNRWA-werkgebied, actuele beoordeling)

Samenvatting

Een staatloze Palestijnse vrouw uit de Westelijke Jordaanoever verlaat in 2018 het werkgebied van het *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA), waar zij als vluchteling is geregistreerd. Tot aan haar vertrek krijgt ze bescherming en bijstand van UNRWA. Ze vraagt in Nederland om asiel, maar de minister wijst haar aanvraag af. De vrouw is namelijk vrijwillig vertrokken, terwijl niet is gebleken dat de bescherming en bijstand van UNRWA op dat moment was geëindigd. In augustus 2022 dient de vrouw een tweede asielaanvraag in. Daarin brengt ze informatie naar voren waaruit volgens haar blijkt dat UNRWA geen adequate bescherming en bijstand meer kan verlenen. De minister betreft deze informatie niet bij het besluit op de tweede asielaanvraag, omdat volgens haar alleen de situatie op het moment van vertrek uit het UNRWA-werkgebied relevant is. De Afdeling oordeelt dat de minister de beoordeling van een asielaanvraag van een staatloze Palestijn die vrijwillig uit het UNRWA-werkgebied is vertrokken, niet mag beperken tot het moment van vertrek uit dat gebied. De minister moet ook kijken naar de situatie in het UNRWA-werkgebied zoals die is op het moment van het besluit op de asielaanvraag. Gevolg van de uitspraak is dat de minister een nieuw besluit moet nemen op de tweede asielaanvraag. Daarbij moet zij de actuele situatie in het UNRWA-werkgebied waar de vrouw als vluchteling was geregistreerd, betrekken.

Uitspraak van 7 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1996](#)

(Nigeria, mensenhandel, vrees voor represailles)

Samenvatting

Een Nigeriaanse vrouw is door een mensenhandelaar naar Europa gebracht en gedwongen tot sekswerk, maar zij ontsnapt en vraagt in Nederland asiel aan. Zij vreest bij terugkeer naar Nigeria voor represailles van de mensenhandelaar. De minister gelooft dat de vrouw slachtoffer is van mensenhandel en is gedwongen tot sekswerk, maar niet dat de mensenhandelaar haar na haar ontsnapping nog heeft bedreigd. De vrouw heeft namelijk geen bewijs overgelegd van de bedreigingen en heeft hierover wisselend verklaard. Zij staat volgens de minister daarom niet meer in de negatieve belangstelling van de mensenhandelaar en loopt geen risico op represailles. Het Asielagentschap van de Europese Unie (EUAA) heeft een gemeenschappelijke analyse met een richtsnoer opgesteld. Aan de hand daarvan moeten EU-lidstaten beoordelen of slachtoffers van mensenhandel bij terugkeer naar Nigeria een reëel risico lopen op ernstige schade door represailles van mensenhandelaren. De Afdeling oordeelt dat de minister hiermee onvoldoende rekening heeft gehouden. Zij is namelijk niet ingegaan op de verschillende factoren die het risico op represailles beïnvloeden. Zo is zij eraan voorbijgegaan dat de vrouw alleenstaand is en volgens de mensenhandelaar een geldschuld heeft

van €22.000. De minister heeft dus niet goed uitgelegd waarom de vrouw geen risico loopt op represailles. Zij moet opnieuw beoordelen of de vrouw risico loopt en daarbij alle relevante factoren betrekken. Dat geldt ook in andere gevallen waarin de minister gelooft dat iemand slachtoffer van mensenhandel is.

Uitspraak van 20 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2256](#)

(Marokko, strafrechtelijke vervolging van vrouwen wegens seks buiten het huwelijk)

Samenvatting

Een Marokkaanse alleenstaande moeder verblijft in Nederland met haar drie minderjarige kinderen. Haar jongste kind is in Nederland geboren uit een relatie met haar ex-partner, met wie zij niet getrouwd was. Zij dient een asielaanvraag in, omdat zij vreest bij terugkeer naar Marokko strafrechtelijk te worden vervolgd, omdat zij een buitenechtelijk kind heeft. Seks buiten het huwelijk is in Marokko namelijk strafbaar gesteld. De minister wijst de asielaanvraag af, omdat zij Marokko als een veilig land van herkomst beschouwt. Volgens de minister heeft de vrouw niet aannemelijk gemaakt dat zij bij terugkeer te maken krijgt met strafrechtelijke vervolging. De Afdeling denkt daar, op basis van door de vrouw overgelegde stukken en landeninformatie, anders over. Ook oordeelt zij dat de vrouw aannemelijk heeft gemaakt dat de in Marokko bestaande wettelijke waarborgen tegen schendingen van rechten en vrijheden in haar geval niet worden geboden. De minister moet een nieuw besluit op de aanvraag van de vrouw nemen. Daarbij moet zij de belangen van de kinderen betrekken en er rekening mee houden dat bij strafrechtelijke vervolging en een mogelijk daaropvolgende detentie, de vrouw het gezag en de wettelijke voogdij over de kinderen kan verliezen op grond van het Marokkaanse familierecht.

Uitspraak van 16 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3153](#)

(Artikel 15, aanhef en onder c, van de Kwalificatierichtlijn, veiligheidssituatie in Jemen)

Samenvatting

Een Jemenitische man uit Aden vraagt in Nederland asiel aan, omdat hij vreest voor de oorlog, bombardementen en rekrutering door milities in Jemen. Ook is zijn vader bedreigd. De minister wijst de aanvraag af. Volgens haar loopt de man geen reëel risico om slachtoffer te worden door het willekeurige geweld in Jemen, omdat hij geen verhoogd risico loopt door zijn individuele omstandigheden. Maar de man vindt dat uit verschillende bronnen blijkt dat er in Jemen sprake is van de 'meest uitzonderlijke 15c-situatie'. Dat houdt in dat de situatie daar zo onveilig is, dat mensen alleen al door daar te zijn een reëel risico op ernstige schade lopen. De Afdeling oordeelt dat de minister niet goed heeft gemotiveerd waarom in Jemen geen sprake is van de meest uitzonderlijke 15c-situatie. Volgens de Afdeling had de minister de slachtoffers als gevolg van landmijnen en explosieve oorlogsresten, de recente confrontaties en het verhoogde percentage ontheemden als direct gevolg van het gewapende conflict bij haar beoordeling moeten betrekken. Ook heeft de minister onvoldoende gekeken naar de gevolgen voor de man als hij terug moet naar Aden. Ten slotte heeft de minister geen rekening gehouden met het feit dat Houthis-rebellen en andere strijdende partijen de toegang tot

humanitaire hulp beletten of hinderen. De minister moet de algemene veiligheidssituatie in Jemen daarom opnieuw beoordelen aan de hand van alle relevante en actuele informatie, waaronder het nieuwe algemeen ambtsbericht over Jemen van april 2025. Ook moet zij de asielaanvraag van de Jemenitische man opnieuw beoordelen.

Uitspraken van 17 december 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:6058](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:6187](#)

(Veiligheidssituatie in Tigray, Ethiopië)

Samenvatting

Een Ethiopische vrouw uit Mek'ele, de hoofdstad van Tigray, vraagt in maart 2022 asiel aan uit vrees voor het oorlogsgeweld in Tigray. De minister wijst de aanvraag in 2023 af. Volgens haar loopt de vrouw geen persoonlijk risico en is de situatie in Tigray sinds het staakt-het-vuren van november 2022 verbeterd. Er zou dan ook geen sprake meer zijn van willekeurig geweld als gevolg van een binnenlands gewapend conflict. De rechtbank in Amsterdam oordeelt anders: de veiligheidssituatie in Tigray, en in het bijzonder Mek'ele, is 'niet eenduidig en diffuus'. De rechtbank draagt de minister daarom op om beter te motiveren waarom in Tigray geen sprake is van willekeurig geweld als gevolg van een binnenlands gewapend conflict. De minister stelt vervolgens hoger beroep in. Volgens haar had de rechtbank onderscheid moeten maken tussen de situatie in Tigray als geheel, de betwiste gebieden in Tigray en het deel van Tigray dat onder controle staat van de *Tigrayan Interim Regional Administration* (TIRA). De Afdeling is het met de minister eens en oordeelt dat de minister goed heeft gemotiveerd waarom in Mek'ele geen sprake is van willekeurig geweld en een gewapend conflict. De veiligheidssituatie is sinds het staakt-het-vuren van november 2022 duidelijk verbeterd, met een significante daling van gewapende confrontaties, mensenrechtenschendingen en het aantal burgerdoden. De minister heeft bij haar besluit alle relevante landeninformatie betrokken en terecht onderscheid gemaakt tussen het gebied in Tigray dat onder controle staat van de TIRA, en de betwiste gebieden van deze regio. Asielzoekers uit het deel van Tigray dat onder controle staat van de TIRA, moeten daarom aannemelijk maken dat zij gevaar lopen vanwege hun persoonlijke situatie. Dat zij uit dit gebied komen, is op zichzelf niet genoeg om in Nederland asiel te krijgen.

Dublinverordening

Uitspraak van 26 maart 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1109](#)

(Cyprus, interstatelijk vertrouwensbeginsel)

Samenvatting

Een Somalische man komt de EU binnen via Cyprus en vraagt in Nederland asiel aan. De minister neemt zijn aanvraag niet in behandeling en wil hem overdragen aan Cyprus op grond van de Europese Dublinverordening. Volgens de Somaliër mag dat niet, omdat er op Cyprus structurele tekortkomingen in de asielprocedure en de opvangvoorzieningen zijn. De Afdeling stelt vast dat uit de beschikbare informatie niet volgt dat de omstandigheden in de opvangcentra van Cyprus in strijd zijn met de mensenrechten. Er zijn weinig plekken in opvangcentra vergeleken met het aantal asielzoekers dat daar verblijft. Asielzoekers voor wie geen plaats is in de opvangcentra, moeten zelf huisvesting vinden

en kunnen daarvoor een maandelijkse bijdrage aanvragen. Hoewel het voorkomt dat asielzoekers problemen ondervinden met het vinden van huisvesting en onder zeer slechte omstandigheden leven, geeft de beschikbare informatie geen zicht op de aard van de omstandigheden waaronder zij in het algemeen zijn gehuisvest. Ook is onduidelijk hoe groot de groep asielzoekers is die onder zeer slechte omstandigheden leeft. Daarom kan niet de conclusie worden getrokken dat er op Cyprus structurele tekortkomingen zijn in de opvangvoorzieningen die maken dat er een reëel risico bestaat op schending van grondrechten. De Afdeling oordeelt dat Nederland asielzoekers aan Cyprus mag blijven overdragen.

Uitspraak van 23 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3305](#)

(België, interstatelijk vertrouwensbeginsel, terugkoppeling aan het bestuur)

Samenvatting

In maart 2024 oordeelde de Afdeling dat de minister asielzoekers nog steeds mocht terugsturen naar België op grond van de Dublinverordening. Dat gold ook voor alleenstaande mannen. Hoewel de situatie voor hen toen al aan de slechte kant was, meldde de minister destijds dat de Belgische autoriteiten hard werkten aan verbetering van de opvang. De beloofde verbeteringen zijn echter uitgebleven en er is geen perspectief op uitbreiding van de opvangcapaciteit. Het tekort aan opvangplekken voor alleenstaande mannen is niet meer tijdelijk, maar structureel, en het is onduidelijk of deze groep terecht kan bij de nood- en daklozenopvang. Bovendien hebben alleenstaande mannen geen toegang tot effectieve rechtsbescherming, omdat de Belgische autoriteiten rechterlijke uitspraken niet naleven en dwangsommen niet betalen. De onverschilligheid van de Belgische autoriteiten om de tekortkomingen in de opvang en de rechtsbescherming op te lossen, leidt de Afdeling tot de conclusie dat in België voor deze groep asielzoekers sprake is van systeemfalen, waardoor zij bij terugkeer naar België niet meer in hun meest elementaire levensbehoeften kunnen voorzien. Dat is in strijd met de mensenrechten. Daarom oordeelt de Afdeling dat de minister ten aanzien van België niet langer mag uitgaan van het interstatelijk vertrouwensbeginsel. De minister mag alleenstaande mannelijke asielzoekers niet meer terugsturen naar België. Daardoor komen zij in Nederland in de asielprocedure. De Afdeling realiseert zich de ernst van dit oordeel en erkent dat het systeemfalen in België ertoe leidt dat ernstig afbreuk wordt gedaan aan het Dublinsysteem en de loyale samenwerking tussen EU-lidstaten. Maar het is de taak van de bestuursrechter om bij de overdracht van asielzoekers aan andere EU-lidstaten op basis van de feiten te beoordelen of sprake is van zulk systeemfalen dat zij het risico lopen op een onmenselijke behandeling. Het is aan het bestuur om op nationaal en Europees niveau de goede werking van het Dublinsysteem te verzekeren.

Evacuatie Afghanistan

Uitspraak van 15 januari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:129](#)

(Bewaker Nederlandse ambassade, externe dienstverlener, motie Belhaj, speciale voorziening)

Samenvatting

Op 15 augustus 2021 nemen de Taliban Kabul in. Drie dagen later neemt de Tweede Kamer de motie Belhaj aan, waarin zij de regering verzoekt om bepaalde groepen personen uit Afghanistan te evacueren en om, als dat niet mogelijk is, deze personen aan te merken als risicogroep als zij asiel aanvragen in Nederland. In de motie Belhaj staat dat het, naast tolken, ten minste gaat om personen die de Nederlandse overheid hebben bijgestaan (o.a. bewakers, judiciële medewerkers, koks en chauffeurs), medewerkers van Nederlandse ontwikkelingsprojecten, verdedigers van mensen- en vrouwenrechten, fixers en journalisten. Het kabinet bericht de Tweede Kamer dezelfde dag om de motie naar letter en geest uit te voeren. Aanvankelijk zetten de betrokken bestuursorganen zich in om personen die daarvoor volgens de motie Belhaj in aanmerking komen, te evacueren, maar vanaf 26 augustus 2021 stoppen ze daarmee. In een brief van 11 oktober 2021 aan de Tweede Kamer omschrijft het kabinet de aanpak voor de periode daarna (de speciale voorziening). De bestuursorganen blijven zich inzetten om de overkomst van de in die brief genoemde groepen personen naar Nederland te faciliteren.

De Afghaanse man over wie deze uitspraak gaat, vraagt de minister van Buitenlandse Zaken in 2021 en 2022 driemaal om hem en zijn gezin naar Nederland over te brengen. Hij zegt dat hij in 2021 via een externe dienstverlener heeft gewerkt als bewaker bij de Nederlandse ambassade in Kabul. De minister wijst de aanvragen af, omdat de man tijdens de acute evacuatiefase geen oproep heeft gekregen om naar het vliegveld van Kabul te komen voor evacuatie. Daarnaast valt hij volgens de minister niet onder de speciale voorziening. In hoger beroep oordeelt de Afdeling dat de man geen beroep kan doen op de motie Belhaj. De motie was een verzoek van de Tweede Kamer aan de regering. Deze is niet op rechtsgevolg gericht en behelst geen publiekrechtelijke rechtshandeling. Daarnaast oordeelt de Afdeling dat bewakers die via een externe dienstverlener hebben gewerkt, niet onder de speciale voorziening vallen. De keuze van het kabinet om ambassadebewakers die voor een externe dienstverlener hebben gewerkt, niet in het beleid te noemen als personen voor wie het kabinet zich inspannt om de overkomst naar Nederland te faciliteren, is volgens de Afdeling niet onevenredig.

Uitspraak van 22 januari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:210](#)

(Mislukte evacuatie, vertrouwensbeginsel)

Samenvatting

Een man met de Nederlandse nationaliteit verzoekt op 17 augustus 2021 om met zijn kinderen geëvacueerd te worden vanuit Afghanistan naar Nederland. In een e-mail van 19 augustus 2021 specificeert hij, op verzoek van de minister, dat het gaat om zijn vrouw en drie kinderen met hun gezinnen. De minister bericht de man op 22 augustus 2021 dat hij en zijn kerngezin op de evacuatielijst zijn geplaatst. Het lukt de familie echter niet om het vliegveld te bereiken, waardoor zij niet naar Nederland zijn geëvacueerd. Op 1 november 2021 verzoeken de drie kinderen, mede namens hun

gezinnen, opnieuw om overbrenging naar Nederland. De minister wijst dit verzoek af, omdat de drie kinderen met hun gezinnen niet behoren tot het kerngezin van de man. In de juridische procedure die volgt, voeren de twee oudste kinderen aan dat alle gezinsleden zijn genoemd als onderdeel van de evacuatielijst en dat zij geëvacueerd zouden zijn als het hen gelukt was om het vliegveld te bereiken. Door hen later van de evacuatielijst te halen heeft de minister het vertrouwensbeginsel geschonden. In hoger beroep oordeelt de Afdeling dat de beide kinderen inderdaad de gerechtvaardigde verwachting mochten hebben dat de minister zich zou inspannen om hen naar Nederland over te brengen. Omdat er geen zwaarder wegende belangen in de weg staan aan het honoreren van de gerechtvaardigde verwachting, moet het beroep op het vertrouwensbeginsel worden gehonoreerd. De Afdeling voorziet zelf in de zaak en concludeert dat de minister zich moet inspannen voor de overbrenging van de kinderen, op dezelfde wijze als hij doet voor kerngezinsleden die een evacuatieoproep hebben gekregen.

Uitspraak van 10 september 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4271](#)

(Speciale voorziening, structureel substantiële werkzaamheden)

Samenvatting

Een Afghaanse vrouw vraagt de minister in 2021 om haar en haar gezin vanuit Afghanistan naar Nederland over te brengen. Het verzoek is gebaseerd op de werkzaamheden van haar man, die in van 2004 tot 2006 als aannemer werkte voor zijn bedrijf. Volgens de vrouw is hij in 2020 vermoord door de Taliban, omdat hij met de Nederlandse troepen werkte. Hij heeft verschillende constructieprojecten uitgevoerd voor het Nederlandse *Provincial Reconstruction Team* als onderdeel van de ISAF-missie in Afghanistan. De minister wijst het verzoek af, omdat de vrouw tijdens de evacuatiefase geen oproep heeft gekregen naar aanleiding van de motie Belhaj en niet behoort tot een van de twee groepen waarvoor het kabinet de speciale voorziening in het leven heeft geroepen. Volgens de minister valt de vrouw niet onder de groep medewerkers en hun kerngezinsleden van een ten laste van de begroting van de minister van Buitenlandse Zaken of de begroting van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking gefinancierd project op het gebied van sociale vooruitgang, vrede en veiligheid of duurzame ontwikkeling. Zij valt volgens de minister ook niet onder de groep personen en hun kerngezinsleden die in de afgelopen twintig jaar heeft gewerkt voor Defensie en/of een Nederlandse functionaris EUPOL (de tweede groep). Verder geldt volgens de minister in zijn algemeenheid dat aannemers die in opdracht infrastructurele projecten hebben uitgevoerd in Afghanistan, niet in aanmerking komen voor overbrenging. Het hoger beroep gaat over de vraag of de vrouw en haar gezin vallen onder de tweede groep. Volgens de minister is dat niet zo, omdat de vader van het gezin niet ten minste een jaar structureel substantiële werkzaamheden heeft verricht voor Defensie in een voor het publiek zichtbare functie. De Afdeling stelt vast dat voor de toepassing van de speciale voorziening niet is vereist dat de hoofdpersoon in dienst was bij Defensie. Volgens de Afdeling was de man echter niet werkzaam in een functie waarbij het publiek hem associeerde met de militaire missie. Daarna gaat de Afdeling in op de invulling van het vereiste dat de hoofdpersoon structureel substantiële werkzaamheden moet hebben verricht. De minister heeft toegelicht dat het daarbij gaat om werkzaamheden die wijzen op een voortdurende betrokkenheid bij de militaire missie als zodanig. Ook moeten ze een aaneengesloten en doorlopend karakter hebben. De Afdeling oordeelt dat de vrouw en haar gezin niet aannemelijk hebben gemaakt dat de werkzaamheden van de vader van het gezin hieraan voldoen.

Grensdetentie

Uitspraak van 22 januari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:132](#)

(Zonder toestemming onderzoeken van mobiele telefoon, terugkoppeling aan de wetgever)

Samenvatting

Nadat een Iraanse vrouw en haar twee zonen op Schiphol asiel hebben aangevraagd, worden zij in grensdetentie geplaatst. De Koninklijke Marechaussee onderzoekt hun mobiele telefoons zonder hun toestemming. Volgens de Afdeling bestaat daar geen toereikende wettelijke grondslag voor. Dit heeft echter geen gevolgen voor de rechtmatigheid van de grensdetentie. De telefoons zijn namelijk onderzocht om documenten te vinden die nodig zijn voor de beoordeling van de asielaanvraag. Het onderzoek was niet bedoeld om de vrouw en haar zonen in grensdetentie te plaatsen of te houden en was ook niet afhankelijk van de grensdetentie. De vrouw en haar zonen kunnen de rechtmatigheid van het onderzoek en het eventuele gebruik van de informatie die daarbij is verkregen, aan de orde stellen in een beroepsprocedure tegen het besluit op hun asielaanvraag. De Afdeling koppelt in de uitspraak uitdrukkelijk aan de wetgever terug dat hij artikel 55, tweede lid, van de Vreemdelingenwet 2000 (Vw 2000) nader moet uitwerken als hij mobiele telefoons van asielzoekers zonder toestemming wil kunnen laten onderzoeken. In de uitspraak van 14 juli 2025, [ECLI:NL:RVS:2025:3180](#), oordeelt de Afdeling dat de uitspraak van 22 januari 2025, ook van toepassing is op asielprocedures.

Uitspraken van 29 januari 2025 en 26 februari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:258](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:789](#)

(Justitieel Complex Schiphol, gespecialiseerde bewaringsaccommodatie, Opvangrichtlijn)

Samenvatting

In november 2024 komen er ongebruikelijk veel asielzoekers aan op Schiphol. In afwachting van beslissingen op hun asielaanvragen worden zij in het Justitieel Complex Schiphol (JCS) in grensdetentie geplaatst. De personeelscapaciteit in het JCS is daar niet op berekend. Daarom worden de asielzoekers aan meer beperkingen onderworpen dan normaal. Ze worden meer uren per dag in hun cel ingesloten en mogen maximaal een uur per dag naar buiten. De Afdeling oordeelt dat het JCS desondanks voldoet aan de eisen die gelden voor een gespecialiseerde bewaringsaccommodatie in de zin van de Europese Opvangrichtlijn. De asielzoekers blijven strikt gescheiden van strafrechtelijk gedetineerden. Ook verschillen de regels voor het uitvoeren van grensdetentie van die voor strafrechtelijke detentie. Daarnaast is het deel van het JCS waarin de grensdetentie plaatsvindt, specifiek ingericht voor de asielprocedure en de bijstand die asielzoekers nodig hebben. Dat JCS-personeel zowel bij vreemdelingendetentie als strafrechtelijke detentie wordt ingezet, is volgens de Afdeling onvoldoende om het JCS niet langer als gespecialiseerde bewaringsaccommodatie aan te merken. De Afdeling oordeelt daarnaast dat de bestuursrechter alleen mag toetsen of het JCS in algemene zin een gespecialiseerde bewaringsaccommodatie is. Hij is niet bevoegd om te oordelen over de uitvoering van grensdetentie in individuele gevallen. Klachten daarover kunnen worden ingediend bij de commissie van toezicht.

Nog voordat de Afdeling deze uitspraak heeft gedaan, brengt de rechtbank in Amsterdam in een andere zaak een bezoek aan het JCS. Op 31 januari 2025 oordeelt zij dat het JCS geen gespecialiseerde bewaringsaccommodatie is. Volgens haar lijkt de grensdetentie te veel op een strafrechtelijke detentie en zijn de beperkingen waaraan asielzoekers in het JCS zijn onderworpen niet nodig voor het doel van de grensdetentie. De minister van Asiel en Migratie komt hiertegen in hoger beroep. In haar uitspraak van 26 februari 2025 blijft de Afdeling bij haar uitspraak van 29 januari 2025. Hoewel de inrichting van de JCS-afdelingen voor grensdetentie niet verschilt van die voor strafrechtelijke detentie, blijven asielzoekers en strafrechtelijk gedetineerden van elkaar gescheiden. Dat zowel asielzoekers als strafrechtelijk gedetineerden in hun vrijheid worden beperkt, betekent niet dat er geen verschillen zijn. Asielzoekers worden in het JCS namelijk korter ingesloten en kunnen meer gebruikmaken van de luchtplaats dan strafrechtelijk gedetineerden. De beperkingen gaan volgens de Afdeling niet verder dan nodig is voor het doel van de grensdetentie of het waarborgen van de veiligheid van asielzoekers en het JCS-personeel.

Uitspraak van 1 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2925](#)

(Maximumduur grensdetentie, toekomstige Europese regelgeving)

Samenvatting

Een man vraagt bij aankomst op Schiphol asiel aan en de minister plaatst hem in grensdetentie. De rechtbank oordeelt dat de grensdetentie onrechtmatig is, onder meer omdat die te lang zou voortduren in strijd met artikel 9, eerste lid, van de Opvangrichtlijn. Uit deze bepaling volgt dat iemand alleen voor een zo kort mogelijke termijn in grensdetentie mag worden gehouden. In hoger beroep buigt de Afdeling zich over de vraag wanneer grensdetentie te lang voortduurt en wat de gevolgen daarvan zijn. Om tot haar oordeel te komen, put de Afdeling inspiratie uit nieuwe Unierechtelijke regelgeving, die in werking is getreden op 11 juni 2024, maar pas van toepassing wordt op 12 juni 2026. Wanneer dat gebeurt, zal het besluit over de toegang van een asielzoeker tot het Schengengebied ten hoogste dertien weken uitgesteld kunnen worden. Daarom legt de Afdeling artikel 9, eerste lid, van de Opvangrichtlijn zo uit dat grensdetentie op grond van artikel 6, derde lid, van de Vw 2000 in ieder geval na dertien weken te lang voortduurt. In deze zaak heeft de rechtbank terecht geoordeeld dat het voortduren van de grensdetentie onrechtmatig was, omdat zij de zitting over het asielberoep pas ruim veertien weken na het begin van de grensdetentie kon plannen. De onrechtmatigheid van de grensdetentie treedt echter niet meteen in op het tijdstip dat de datum van de zitting in de asielzaak bekend wordt. De minister kan namelijk verzoeken de asielzaak eerder op een zitting te behandelen. Het is aan de rechtbank om de eventuele onrechtmatigheid van de grensdetentie en de ingangsdatum van de onrechtmatigheid vast te stellen.

Inburgering

Uitspraak van 9 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3087](#)

(Wet inburgering 2013, boete en terugbetalen lening, uitspraak na prejudiciële procedure)

Samenvatting

Een Eritrese man krijgt in Nederland een asielvergunning, maar behaalt het inburgeringsexamen niet op tijd. Daarom legt de staatssecretaris van Participatie en Integratie hem een boete op van € 500 en moet hij € 10.000 terugbetalen die hij van de overheid heeft geleend. De man is het daar niet mee eens. In maart 2023 leidt deze zaak tot prejudiciële vragen van de Afdeling aan het Hof van Justitie van de EU. De Afdeling wil van het Europese Hof weten of de staatssecretaris asielstatushouders een inburgeringsplicht mag opleggen met een boete als stok achter de deur. In de Kwalificatierichtlijn staat namelijk alleen dat statushouders recht hebben op toegang tot integratievoorzieningen. In het Nederlandse stelsel is dit vertaald in een inburgeringsplicht. Ook vraagt de Afdeling aan het Hof of het uitgangspunt dat statushouders de volledige kosten van de integratievoorzieningen moeten betalen, wel in lijn is met de Kwalificatierichtlijn. In februari 2025 antwoordt het Hof dat EU-lidstaten statushouders kunnen verplichten deel te nemen aan integratieprogramma's en te slagen voor de examens die daaraan zijn verbonden. Kennis van de taal en de samenleving van het gastland bevordert namelijk de integratie. Maar daarbij gelden wel bepaalde voorwaarden. Zo moet bij het opleggen van die verplichting rekening worden gehouden met de zeer uiteenlopende persoonlijke omstandigheden van statushouders. En alleen in uitzonderlijke gevallen kan er een geldboete worden opgelegd, zoals bij een bewezen en aanhoudend gebrek aan bereidheid tot integratie. Dat personen die internationale bescherming hebben, in beginsel alle kosten van de inburgeringscursussen en -examens moeten dragen, is een onredelijke last. Daardoor wordt de integratie volgens het Hof juist belemmerd.

In navolging van het Europese Hof oordeelt de Afdeling dat een inburgeringsplicht in beginsel verenigbaar is met de Kwalificatierichtlijn. Maar het niet op tijd slagen voor het inburgeringsexamen mag niet stelselmatig worden bestraft met een boete. De staatssecretaris doet dit wel en dat is in strijd met de Kwalificatierichtlijn. Daarom is aan de Eritrese man ten onrechte een boete opgelegd. De Afdeling beoordeelt niet of de man een aanhoudend gebrek aan integratie heeft getoond, omdat zulk gedrag geen overtreding is in de Wet inburgering 2013. De staatssecretaris mag daar dus geen boete voor opleggen. Omdat de verplichte integratiemaatregelen voor statushouders in beginsel kosteloos moeten zijn, is ook de terugbetalingsverplichting van de lening in strijd met de Kwalificatierichtlijn. De Eritrese man hoeft de lening dus niet terug te betalen.

Minderjarigen

Uitspraak van 20 augustus 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3801](#)

(Leeftijdsschouw bij asielzoekers)

Samenvatting

Een Eritrese man zegt dat hij bij zijn asielaanvraag minderjarig was, maar legt geen documenten over om zijn leeftijd te onderbouwen. Daarom vindt een zogenoemde leeftijdsschouw plaats. De Afdeling oordeelt dat zo'n leeftijdsschouw zorgvuldig is en een bruikbaar middel is om iemands leeftijd in te schatten. De medewerkers van de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM) en de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) die de leeftijdsschouwen uitvoeren, worden namelijk opgeleid door externe deskundigen uit verschillende vakgebieden, waarbij aandacht is voor aspecten als taalgebruik, houding, gedrag en fysiek voorkomen van de asielzoeker die wordt geschouwd. Zij houden rekening met de eventuele minderjarigheid van die asielzoeker door onder meer de wijze van het stellen van vragen aan te passen tijdens de leeftijdsschouw. De conclusies van de leeftijdsschouw moeten goed worden gemotiveerd in een verslag. Als de leeftijdsschouw niet tot een duidelijke conclusie leidt, dan moet de minister van Asiel en Migratie ervan uitgaan dat de asielzoeker minderjarig is. Omdat de leeftijdsschouw in dit geval niet tot een duidelijke conclusie heeft geleid, mag de minister deze niet betrekken bij haar standpunt dat twijfel bestaat over de leeftijd die de Eritrese man heeft opgegeven. De minister moet daarom een nieuw besluit nemen. Als zij dan nog steeds concludeert dat de man meerderjarig was bij zijn asielaanvraag, dan moet zij dat met onderzoek onderbouwen.

Uitspraken van 20 augustus 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3899](#), [ECLI:NL:RVS:2025:3900](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:3901](#)

(Horen van minderjarigen in asiel- en Dublinprocedures)

Samenvatting

Deze uitspraken gaan over een asielzaak en twee zogenoemde Dublinzaken, waarin minderjarige kinderen in het spel zijn, variërend in leeftijd tussen twaalf en vijftien jaar en onder de twaalf jaar. De minister heeft hun ouders gehoord tijdens de asielprocedure, maar heeft de kinderen niet gewezen op de mogelijkheid om zelf gehoord te worden. Zij heeft niet gemotiveerd waarom zij dat niet heeft gedaan. De Afdeling oordeelt dat uit het EU-Handvest en het Kinderrechtenverdrag geen verplichting volgt om begeleide kinderen tussen twaalf en vijftien jaar altijd te horen. Maar de minister moet kinderen die hun mening kunnen vormen, wel altijd de gelegenheid geven om dit vrijelijk te doen over alles wat hun aangaat. Zij moet kinderen een daadwerkelijke en effectieve mogelijkheid bieden om hun mening vrijelijk te uiten. Op dit moment moeten kinderen de minister vragen om gehoord te worden, maar daarmee is niet gewaarborgd dat kinderen tussen twaalf en vijftien jaar van deze mogelijkheid op de hoogte zijn. De minister moet haar beleid op dit punt dus aanpassen. Als een kind tussen twaalf en vijftien jaar gehoord wil worden, mag de minister daarvan afwijken, maar alleen in bijzondere gevallen en als de belangen van het kind rechtvaardigen dat het niet zelf wordt gehoord. Volgens de minister is het vaak niet zinnig om begeleide minderjarigen te horen, maar dat mag volgens de Afdeling geen rol spelen. Bij één uitspraak zijn alleen kinderen onder de twaalf

jaar betrokken. De Afdeling stelt vast dat de minister kinderen onder de twaalf jaar standaard niet hoort, maar daarvoor geen motivering geeft of beleid heeft vastgesteld. Op dit punt moet de minister beleid vaststellen of haar besluitvorming nader motiveren, omdat ook kinderen onder de twaalf jaar die hun mening kunnen vormen, de gelegenheid moeten krijgen om deze vrijelijk te uiten.

Nareis

Uitspraak van 25 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1879](#)

(Kind gevlucht voor ouders, genitale verminking en huwelijksdwang, verbreking gezinsband)

Samenvatting

Een Ethiopische man en vrouw willen bij hun dochter, referent, verblijven in het kader van nareis. Referent heeft een verblijfsvergunning asiel. Zij heeft in de asielprocedure verklaard dat zij is gevlucht voor haar ouders, omdat die haar willen uithuwelijken en haar besnijdenis daarna weer opengemaakt moet worden. Toen zij nog minderjarig was, heeft zij machtigingen tot voorlopig verblijf (mvv) in het kader van nareis aangevraagd voor haar ouders. De minister heeft die aanvragen afgewezen, omdat volgens haar de feitelijke gezinsband is verbroken door de vlucht van referent uit vrees voor haar ouders. De ouders zijn het daar niet mee eens, maar de Afdeling geeft de minister gelijk. Volgens de Afdeling doen zich in dit geval zeer uitzonderlijke omstandigheden voor. Uit rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) volgt dat de autoriteiten bij alle maatregelen waarbij kinderen betrokken zijn, aan de belangen van die kinderen voldoende gewicht moeten toekennen. Daarbij is het behouden van de banden en contact met de ouders weliswaar het uitgangspunt, maar de autoriteiten moeten ook rekening houden met de situatie van het kind en de rol die de ouders daarin spelen. In dit geval heeft de minister referent tegen haar ouders beschermd door haar een asielvergunning te verlenen. De ingediende nareisaanvraag voor haar ouders verdraagt zich niet met haar eerder gestelde, en door de minister aannemelijk geachte, vrees voor haar ouders. Het is immers niet uitgesloten dat de ouders referent in Nederland alsnog uithuwelijken en haar besnijdenis weer open laten maken. De minister mag aan dat risico niet meewerken.

Uitspraak van 21 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2337](#)

(Niet tijdig beslissen, dwangsom, 'first in, first out')

Samenvatting

Het aantal nareisaanvragen is de afgelopen jaren steeds verder toegenomen. Tegelijkertijd is het percentage nareisaanvragen waarop de minister binnen de wettelijke beslistermijn beslist, fors afgenomen. Om de achterstand in te lopen, heeft de minister maatregelen getroffen. Zij heeft de beslisbaarheid voor nareisaanvragen uitgebreid, maar stelt op dit moment niet meer te kunnen doen door krapte op de arbeidsmarkt en doordat ervaren krachten nieuwe mensen moeten opleiden. Daarnaast werkt de minister sinds 15 januari 2024 volgens de zogenoemde 'fifo'-aanpak. Dat houdt in dat zij nareisaanvragen in principe op volgorde van binnenkomst behandelt. Daarmee wil zij de procedure efficiënter en beter voorspelbaar maken, zodat aanvragers beter weten waar zij aan toe zijn. De minister vindt dat de rechter bij het bepalen van beslistermijnen en het vaststellen van

dwangsommen rekening moet houden met haar 'fiffo'-aanpak, als zij niet op tijd beslist op nareisaanvragen. De Afdeling ziet dat de minister zich met de 'fiffo'-aanpak inspant om efficiënter te beslissen in nareiszaken en vindt deze aanpak dan ook een goed uitgangspunt. Ook begrijpt de Afdeling dat de minister pas na lange tijd toekomt aan de inhoudelijke behandeling van nareisaanvragen door de toename van aanvragen ten opzichte van de beschikbare besliscapaciteit en daardoor in veel gevallen niet binnen de wettelijke beslistermijn kan beslissen. Maar deze aanpak mag niet ten koste gaan van de individuele rechtsbescherming van de aanvrager. De wettelijke beslistermijnen zijn al lange tijd bekend en in principe ook lang genoeg om op een individuele nareisaanvraag te beslissen. De zelf-gekozen 'fiffo'-aanpak betekent daarom niet dat de minister zich niet meer hoeft te houden aan een beslistermijn die de bestuursrechter haar oplegt als zij de wettelijke termijn overschrijdt. De Afdeling vindt het ook van belang dat een lange scheiding van gezinsleden een negatief effect heeft op het recht op familie- en gezinsleven en het recht van kinderen op bescherming. Dat zijn rechten op grond van Europese verdragen. Daarom oordeelt de Afdeling dat de 'fiffo'-aanpak van de minister geen aanleiding geeft voor een langere beslistermijn of een lagere dwangsom.

Uitspraak van 7 november 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5376](#)

(Naturalisatie van referent tijdens de nareisprocedure)

Samenvatting

Een Eritrese jonge vrouw wil bij haar vader, referent, in Nederland verblijven. Na de afwijzing van een eerdere aanvraag uit 2016, vraagt referent in 2021 opnieuw een mvv in het kader van nareis voor haar aan. Een paar weken later verkrijgt hij de Nederlandse nationaliteit. De minister wijst de mvv-aanvraag voor zijn dochter mede daarom af. Volgens de minister voldoet referent door zijn naturalisatie niet aan de vereisten voor afgifte van een mvv. In hoger beroep oordeelt de Afdeling dat de minister bij de beoordeling van een nareisaanvraag niet mag betrekken dat een referent tijdens die procedure is genaturaliseerd en dus geen verblijfsvergunning asiël meer heeft. Referent heeft het recht om een verzoek tot naturalisatie in te dienen. De uitoefening van dat recht mag geen afbreuk doen aan de lopende nareisprocedure, omdat die uitoefening daarmee een nieuwe afwijzingsgrond tijdens de procedure zou vormen. Artikel 29, tweede lid, van de Vw 2000 bepaalt dat een nareizend gezinslid op het tijdstip van binnenkomst van de referent feitelijk moet behoren tot zijn gezin. Hieruit volgt dat de minister bij de beoordeling van een nareisaanvraag of van een bezwaar gericht tegen een besluit op zo'n aanvraag, niet mag betrekken dat een referent door naturalisatie niet langer een vreemdeling is in de zin van artikel 1 van de Vw 2000. Dat zou het recht om te verzoeken om naturalisatie nodeloos frustreren.

Nederlanderschap

Uitspraak van 7 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2057](#)

(Individueel ambtsbericht MIVD, lidmaatschap van WhatsApp-groepen, Facebook-likes)

Samenvatting

Een Somalische man met een verblijfsvergunning asiel voor onbepaalde tijd wil Nederlander worden. De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid wijst zijn naturalisatieverzoek af. Volgens hem is de man onvoldoende ingeburgerd en wijst hij de democratische rechtsorde af. Hij baseert zich hierbij op een individueel ambtsbericht van de MIVD, waaruit blijkt dat informatie over de man is aangetroffen op inbeslaggenomen apparaten van vermoedelijk aan IS gelieerde personen. Zijn telefoonnummer is aangetroffen als contact en als deelnemer aan WhatsApp-groepen. Ook is het op enkele van die apparaten opgeslagen met zijn voornaam als contactnaam. Daarnaast heeft de man met zijn Facebook-account een pagina 'geliket' van een salafistische jihadistische terroristische organisatie en een nieuwsgroep van IS. Hij is 'bevriend' met 22 personen die sympathieën hebben voor of strijders zijn voor terroristische strijdgroepen, waarvan bijna de helft voor IS. Hun pagina's en profielen bevatten beelden van onder meer vlaggen van IS en Al Nusra, gewapende strijd, strijders en (ge)dode personen. In hoger beroep gaat het om de vraag of deze informatie voldoende grond biedt om de man het Nederlandschap te weigeren. De Afdeling oordeelt dat de conclusie dat iemand onvoldoende is ingeburgerd, niet uitsluitend gebaseerd hoeft te zijn op actieve uitlatingen of handelingen van die persoon. Ook meer passieve gedragingen mag de staatssecretaris hierbij betrekken, zoals het lid zijn van bepaalde WhatsApp-groepen en het 'bevriend' zijn met bepaalde personen op Facebook. Daarnaast heeft de man in deze zaak deels ook actief gehandeld door lid te worden van aan IS gelieerde WhatsApp-groepen en op Facebook pagina's te 'liken' en vriendschapsverzoeken te versturen of te accepteren. Hij heeft geen overtuigende verklaringen voor zijn gedrag gegeven. Dit alles leidt de Afdeling tot het oordeel dat de staatssecretaris het naturalisatieverzoek terecht heeft afgewezen.

Uitspraak van 8 oktober 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4799](#)

(Verlies Unieburgerschap, optieverklaring, Unierechtelijke evenredigheidsbeoordeling)

Samenvatting

Een in Zuid-Afrika geboren man heeft bij zijn geboorte, naast de Zuid-Afrikaanse nationaliteit, ook de Nederlandse nationaliteit gekregen, omdat zijn moeder de Nederlandse nationaliteit had. In 1995 raakte zij die kwijt, omdat zij tien jaar onafgebroken haar hoofdverblijf in Zuid-Afrika had gehad. Op dat moment verloor haar zoon ook het Nederlandschap, omdat hij toen nog minderjarig was. In 2022 legt de man een optieverklaring af om zijn Nederlandschap te herkrijgen. De minister van Buitenlandse zaken weigert echter om deze verklaring te bevestigen. Hij baseert zich daarbij op een advies van de IND, waarin staat dat het verlies van het Nederlandschap in het kader van de Unierechtelijke evenredigheidsbeoordeling geen onevenredige gevolgen voor de man heeft gehad. De Afdeling is het daarmee eens, omdat het verlies van het Unieburgerschap alleen onevenredig kan zijn, als dat leidt tot bijzondere moeilijkheden die te maken hebben met het Unierecht. In 1995 was echter niet redelijkerwijs voorzienbaar dat de man in de toekomst zijn Unierechten zou gaan uitoefenen. Hij heeft niet geconcretiseerd dat zijn familiebanden met Nederland destijds zo sterk

waren dat hij aan dit criterium voldoet. Ook leiden de door hem gestelde gevolgen van het verlies van het Nederlanderschap niet tot bijzondere moeilijkheden en tot een schending van zijn recht op privéleven. Hij heeft namelijk meerdere reizen naar Nederland en andere EU-landen kunnen maken. Dat hij een tewerkstellingsvergunning of visum moet aanvragen om daarheen te kunnen reizen en er te verblijven en te werken, is onvoldoende om van bijzondere moeilijkheden te kunnen spreken. Ten slotte bevestigt de Afdeling dat de overheid Nederlanders in het buitenland in het verleden onvoldoende heeft geïnformeerd over mogelijk verlies van het Nederlanderschap. Dat betekent echter niet dat de minister van dwingend geformuleerde bepalingen in de Rijkswet op het Nederlanderschap moet afwijken. De uitspraak betekent dat de man in deze procedure niet met terugwerkende kracht het Nederlanderschap herkrijgt.

Regulier

Uitspraak van 26 maart 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1257](#)

(Amerikaans vriendschapsverdrag, paspoortvereiste, evenredigheidsbeginsel)

Samenvatting

Een Amerikaanse ondernemer heeft een verblijfsvergunning regulier voor arbeid als zelfstandige op basis van het Vriendschapsverdrag tussen Nederland en de Verenigde Staten (VS) uit 1956. De minister van Asiel en Migratie weigert de geldigheidsduur van die vergunning verlengen, omdat de man geen geldig paspoort heeft. De Afdeling buigt zich over de vraag of de minister dat wel van hem mag verlangen. Zij oordeelt dat het Vriendschapsverdrag daarvoor inderdaad de mogelijkheid biedt. In dit geval heeft de minister echter niet goed gemotiveerd waarom het stellen van het paspoortvereiste evenwichtig is. Bij de verlening van de verblijfsvergunning was de man namelijk vrijgesteld van dat vereiste, omdat zijn paspoort tijdelijk was ingenomen door het OM in verband met een uitleveringsverzoek van de VS. Dat verzoek werd later door de Nederlandse rechter afgewezen, omdat het op onjuiste feiten was gebaseerd. De identiteit en nationaliteit van de man zijn duidelijk en de minister heeft een effectieve controle op strafrechtelijke aspecten kunnen verrichten. De man heeft bovendien een kopie van zijn verlopen paspoort en voldoet aan alle overige vereisten.

Uitspraak van 20 juni 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2748](#)

(Bijkomende elementen van afhankelijkheid, vlucht- en veiligheidssituatie)

Samenvatting

In 2019 vraagt een Syrische verpleegkundige voor haar meervoudig gehandicapte volwassen broer een mvv aan, zodat hij bij haar in Nederland kan komen wonen. Toen zij allebei nog in Syrië woonden, verzorgde zij hem samen met hun moeder. Nadat de moeder ziek werd, namen zij en haar gezin de zorgtaken helemaal over. Vanwege de oorlog in Syrië verhuisde de familie naar Irak. In 2015 kwam een van de andere broers uit het gezin ook naar Irak om de zorg voor de gehandicapte broer over te nemen. De vrouw zelf vertrok met haar gezin naar Nederland. Omdat de veiligheidssituatie in Irak verslechterde, zijn beide broers vertrokken naar Iran en later naar Soedan. Daar werd de gehandicapte man na enige tijd achtergelaten door zijn broer, omdat die een nieuw leven wilde

opbouwen in Bolivia. Hij werd afhankelijk van derden. Begin 2019 wordt het contact tussen hem en zijn zus hersteld. Als er in 2023 oorlog uitbreekt in Soedan, verslechteren de omstandigheden waarin hij verkeert. Zijn burens in Khartoem brengen hem naar de grens met Egypte. Daar wacht hij in maart 2024 op toestemming om Egypte in te reizen. De minister weigert hem een mvv te verlenen, omdat er volgens haar geen 'bijkomende elementen van afhankelijkheid' bestaan tussen hem en zijn zus, zodat er tussen hen geen gezinsleven is in de zin van artikel 8 van het EVRM. De Afdeling oordeelt dat de minister dit niet goed heeft gemotiveerd. Daarbij gaat zij voor het eerst in op het arrest van het EHRM van 10 december 2024, *Martinez Alvarado tegen Nederland*, [ECLI:CE:ECHR:2024:1210JUD000447021](#). De Afdeling betreft bij haar oordeel dat het vertrek van de zus naar Nederland een gedwongen karakter had door de onveilige situatie in Irak en dat het niet haar eigen keuze was om haar broer niet mee te nemen. De vlucht naar Europa was een gevaarlijke route en moest deels te voet worden afgelegd, terwijl de reizen naar Iran en Soedan met de auto en het vliegtuig konden worden gemaakt. Ook licht de Afdeling toe waarom de minister in dit geval niet kan verlangen dat de man zich tot andere familieleden in Syrië, Europa en de VS wendt voor zorg. Ten slotte wijst de Afdeling erop dat de veiligheidssituatie in Soedan, voor zover die de verzorging van de man bemoeilijkt, moet worden betrokken bij het antwoord op de vraag of er bijkomende elementen van afhankelijkheid zijn. De minister mag niet volstaan met het standpunt dat aspecten die asiel gerelateerd zijn, hierbij geen rol spelen en had moeten beoordelen of de veiligheidssituatie in Soedan bijdraagt aan het bestaan van familie- en gezinsleven tussen de man en zijn zus.

Uitspraak van 1 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2935](#)

(Turkse zelfstandigen, mvv-vereiste)

Samenvatting

Na een uitspraak van de Afdeling van 6 maart 2008, [ECLI:NL:RVS:2008:BC6595](#), en het arrest van het Hof van Justitie van de EU van 20 september 2007, *Tum en Dari*, [ECLI:EU:C:2007:530](#), is in het Vreemdelingenbesluit 2000 (Vb 2000) een vrijstelling van het mvv-vereiste ingevoerd voor Turkse personen van wie uitzetting in strijd zou zijn met de Associatieovereenkomst EEG-Turkije, het Aanvullend Protocol bij die overeenkomst of Besluit nr. 1/80 (het associatierecht). Sindsdien werden aanvragen van Turkse onderdanen voor een verblijfsvergunning voor het verrichten van arbeid als zelfstandige niet afgewezen wegens het ontbreken van een mvv, als zij verder aan alle vereisten voor het verlenen van zo'n verblijfsvergunning voldeden. In 2022 kondigde de minister aan het mvv-vereiste toch weer te gaan toepassen als zelfstandige afwijzingsgrond. De aanleiding daarvoor was het arrest van het Hof van 7 augustus 2018, *Yön*, [ECLI:EU:C:2018:632](#), waaruit volgens de minister volgde dat het mvv-vereiste niet strijdig is met het associatierecht, mits rekening wordt gehouden met bijzondere individuele omstandigheden. In deze uitspraak oordeelt de Afdeling over het opnieuw toepassen van het mvv-vereiste als zelfstandige afwijzingsgrond op Turkse onderdanen die een beroep kunnen doen op de zogenoemde standstillbepaling van artikel 41, eerste lid, van het Aanvullend Protocol. De aanleiding voor deze zaak is een aanvraag van een Turkse man voor een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd voor het verrichten van arbeid als zelfstandige. De minister wijst de aanvraag af, omdat de man geen geldige mvv heeft en niet in aanmerking komt voor vrijstelling daarvan. De man is het daar niet mee eens. Hij voert onder meer aan dat de minister oneigenlijk gebruikmaakt van het arrest *Yön*, omdat het mvv-vereiste opnieuw is ingevoerd na de invoering van de inburgeringsplicht en het de minister om de inburgeringsplicht te doen zou zijn. De Afdeling geeft de man geen gelijk.

Zij oordeelt dat de minister zich terecht op het standpunt heeft gesteld dat er een dwingende reden van algemeen belang bestaat om het mvv-vereiste te stellen, namelijk het effectief beheer van de migratiestromen, terwijl het mvv-vereiste geschikt is om het nagestreefde doel te waarborgen en, in het geval van de Turkse man, niet verder gaat dan noodzakelijk is.

Uitspraak van 27 augustus 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4130](#)

(Discretionaire bevoegdheid)

Samenvatting

Een Iraakse man vraagt een verblijfsvergunning aan wegens schrijnende omstandigheden. Hij heeft al eerder een aanvraag ingediend. De minister stelt de aanvraag buiten behandeling, omdat ze volgens haar geen discretionaire bevoegdheid meer heeft om de verblijfsvergunning te verlenen. Met de wijziging van het Vb 2000 in mei 2019 is het namelijk niet meer aan de minister, maar aan de directeur van de IND om in schrijnende gevallen een verblijfsvergunning te verlenen. Ook is het alleen nog mogelijk om in een eerste procedure gebruik te maken van de discretionaire bevoegdheid. In een opvolgende procedure, zoals hier, kan volgens de minister via deze weg dus geen verblijfsvergunning worden verleend. De Afdeling oordeelt dat de discretionaire bevoegdheid van de minister in de Vw 2000 wel degelijk is blijven bestaan en met de wijziging van het Vb 2000 niet is ingeperkt. Een bevoegdheid die bestaat op grond van hogere regelgeving, een wet, kan namelijk niet zomaar door lagere regelgeving, een algemene maatregel van bestuur, worden ingeperkt. De wet moet zelf die mogelijkheid bieden. De Vw 2000 biedt niet de mogelijkheid om de discretionaire bevoegdheid in te perken via het Vb 2000. Dat blijkt uit de geschiedenis van de totstandkoming van de wet en de bedoeling van de wetgever. Omdat de minister nog altijd een discretionaire bevoegdheid heeft, moet ze de aanvraag van de man opnieuw beoordelen.

Uitspraak van 2 september 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4178](#)

(Beoordeling non-refoulement in reguliere procedures, arrest Ararat)

Samenvatting

Een Armeens gezin dient een aanvraag in voor een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd op grond van de Afsluitingsregeling langdurig verblijvende kinderen. Dat is niet de eerste procedure die het gezin voert om in Nederland te mogen blijven. Al in 2012 heeft de minister een terugkeerbesluit over het gezin genomen en ook nu wijst zij de aanvraag af. Het gezin wil echter niet terugkeren naar Armenië, omdat de dochters inmiddels zouden zijn verwesterd. In 2012 heeft de minister het risico op refoulement bij terugkeer beoordeeld, maar zij heeft die beoordeling sindsdien niet meer geactualiseerd. In het beroep tegen de afwijzing van de aanvraag op grond van de Afsluitingsregeling stelt de rechtbank prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de EU over de beoordeling van dat risico. Het Hof beantwoordt deze in het arrest van 17 oktober 2024, Ararat, [ECLI:EU:C:2024:892](#). In deze uitspraak legt de Afdeling uit wat de rol is van de minister, de rechtbank en de Afdeling om in overeenstemming met dit arrest het beginsel van nonrefoulement te waarborgen. De uitspraak is ook van belang in andere reguliere vreemdelingenzaken waarin iemand eerder een asielprocedure heeft doorlopen. In deze zaak heeft de minister naar aanleiding van het arrest alsnog een actuele

beoordeling van het risico op refoulement gemaakt. De Afdeling oordeelt dat de minister zich daarbij op het standpunt heeft mogen stellen dat er geen zwaarwegende en op feiten berustende gronden zijn dat de dochters door hun verwestering in Armenië een reëel risico lopen op foltering en onmenselijke of vernederende behandelingen of straffingen.

Statushouders

Uitspraak van 2 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2865](#)

(Griekenland, uitspraak na prejudiciële procedure)

Samenvatting

Een Iraakse man en vrouw zijn met hun kinderen in Griekenland erkend als vluchtelingen, maar vragen in Nederland opnieuw asielaanvragen. Meestal behandelt de minister asielaanvragen van personen die al in een andere EU-lidstaat bescherming hebben gekregen, niet inhoudelijk en stuurt zij zogenoemde 'statushouders' terug naar de lidstaat die de status heeft verleend. Maar in dit geval kan dat niet, omdat de opvangsituatie in Griekenland te slecht is. De minister beoordeelt de aanvragen daarom inhoudelijk, maar verleent het gezin geen asielaanvragen. Het gezin is het hier niet mee eens en vindt dat de minister de vluchtelingenstatus die Griekenland heeft toegekend, moet overnemen. De Afdeling vraagt in augustus 2023 aan het Hof van Justitie van de EU of Nederland gebonden is aan de Griekse vluchtelingenstatus. Zij sluit daarbij aan bij prejudiciële vragen van het Duitse Bundesverwaltungsgericht. Het Hof beantwoordt de Duitse vragen in een arrest van 18 juni 2024. De Afdeling trekt haar vragen vervolgens in en gebruikt dit arrest om uitspraak te doen in de zaak van het gezin. Zij oordeelt dat de minister opnieuw mag onderzoeken of het gezin in aanmerking komt voor asielaanvragen in Nederland, ondanks de Griekse vluchtelingenstatus. Het Unierecht verplicht niet om een vluchtelingenstatus uit een andere EU-lidstaat over te nemen. Wel moet de minister eerst informatie uitwisselen met de Griekse autoriteiten over de door Griekenland verleende vluchtelingenstatus en uitleggen waarom zij die status niet toekent. Ook moet zij de Griekse autoriteiten informeren over haar besluit. De minister moet dus opnieuw beoordelen of zij het gezin asielaanvragen verleent in Nederland.

Uitspraak van 2 oktober 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4633](#)

(Verzoek om nareis, niet-ontvankelijkverklaring aanvraag wegens asielaanvragen in andere lidstaat)

Samenvatting

Een man die in Oostenrijk een verblijfsvergunning asielaanvragen heeft, dient in Nederland opnieuw een asielaanvragen in. Tijdens het gehoor verklaart hij dat hij dat doet om in het kader van nareis te kunnen verblijven bij zijn minderjarige kind, dat sinds 2024 een verblijfsvergunning asielaanvragen in Nederland heeft. De minister verklaart de aanvraag van de man niet-ontvankelijk, omdat hij in Oostenrijk al een verblijfsvergunning heeft. In hoger beroep oordeelt de Afdeling dat de minister dat niet had mogen doen. Uit de verklaring van de man tijdens het gehoor blijkt namelijk uitdrukkelijk dat hij alleen in het kader van nareis bij zijn minderjarige kind wil verblijven. Hij heeft niet gevraagd om internationale bescherming. Daarom had de minister de aanvraag moeten zien als een nareisaanvragen als bedoeld

in artikel 29, tweede lid, van de Vw 2000. Die bepaling is een implementatie van artikel 9, tweede lid, van de Europese Gezinsherenigingsrichtlijn. Het doel van deze bepalingen is niet het verlenen van asiel, maar het mogelijk maken van gezinshereniging. Daarom mag de minister de nareisaanvraag niet nietontvankelijk verklaren, zoals zij bij een asielaanvraag kan doen.

Terugkeer

Uitspraken van 19 november 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5547](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:5548](#)

(Aanvraag laissez-passers, presentatie bij diplomatieke vertegenwoordiging, non-refoulement)

Samenvatting

Een Nigeriaanse man vraagt een asielvergunning aan, omdat hij lid zou zijn van de Indigenous People of Biafra (IPOB), een organisatie die door de Nigeriaanse overheid wordt gezien als terroristische groepering. De minister vindt dat niet geloofwaardig en wijst de asielaanvraag af. De man gaat hiertegen in beroep bij de rechtbank. Intussen bereidt de minister zijn vertrek voor door een laissez-passers voor hem aan te vragen bij de Nigeriaanse diplomatieke vertegenwoordiging. Nog voordat de rechtbank uitspraak heeft gedaan, presenteert de minister de man in persoon bij deze vertegenwoordiging. In hoger beroep oordeelt de Afdeling dat zij dat niet had mogen doen. Daarbij baseert zij zich op het arrest van het Hof van Justitie van de EU van 19 juni 2018, Gnandi, [ECLI:EU:C:2018:465](#). Hoewel daaruit niet volgt dat de minister helemaal niets mag doen om de terugkeer van asielzoekers voor te bereiden tijdens het beroep, mag zij geen handelingen verrichten die in strijd zijn met het beginsel van nonrefoulement en die afbreuk doen aan de doeltreffendheid van het beroep. Volgens de Afdeling is het risico op schending van het beginsel van nonrefoulement bij presentaties in persoon tijdens het beroep te groot. Een presentatie kan grote en onherstelbare gevolgen voor iemand hebben, terwijl in beroep nog niet vaststaat dat hij ook echt moet vertrekken. Als iemand direct geconfronteerd wordt met de autoriteiten waarvoor hij stelt te vrezen, kan hij bovendien onder druk komen te staan en eerder geneigd zijn om voor hem schadelijke vragen te beantwoorden. Omdat de Nigeriaanse man aannemelijk heeft gemaakt dat informatie over zijn asielaanvraag door zijn presentatie bekend is geworden bij de Nigeriaanse autoriteiten, moet de minister opnieuw een besluit nemen op zijn asielaanvraag. Daarbij moet zij ervan uitgaan dat de Nigeriaanse autoriteiten de man een IPOB-lidmaatschap toedichten. Op dezelfde dag oordeelt de Afdeling in een zaak van een Sierra Leoneanse man dat de minister tijdens het beroep bij de rechtbank wel bepaalde persoonsgegevens van een asielzoeker mag verstrekken aan de autoriteiten van zijn vermoedelijke land van herkomst. Ook daarbij moet de minister de nodige waarborgen in acht nemen. Dat heeft zij in het geval van de Sierra Leoneanse man niet gedaan. Zij heeft hem namelijk niet zelf de laissez-passersaanvraag laten invullen, ondertekenen en controleren. Bovendien heeft de minister zonder dat de man het wist, de aanvraag bij de Sierra Leoneanse autoriteiten ingediend. Hiermee heeft zij niet alleen in strijd met haar eigen vaste werkwijze gehandeld, maar mogelijk ook in strijd met het beginsel van non-refoulement en het beginsel van de doeltreffendheid van het beroep. De minister moet beoordelen welke gevolgen dit heeft voor de beoordeling van de asielaanvraag.

Tijdelijke bescherming

Uitspraken van 23 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1827](#), [ECLI:NL:RVS:2025:1829](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:1836](#)

(Derdelanders uit Oekraïne, uitspraak na prejudiciële procedure)

Samenvatting

In januari 2024 oordeelt de Afdeling dat uit de Europese Richtlijn tijdelijke bescherming volgt dat de tijdelijke bescherming die Nederland biedt aan derdelanders die in Oekraïne vóór het uitbreken van de oorlog een tijdelijk verblijfsrecht hadden, eindigt op 4 maart 2024. Sommige zittingsplaatsen van de rechtbank Den Haag stellen deze uitspraak ter discussie in rechtszaken over terugkeerbesluiten. Dat levert uiteenlopende uitspraken op. Mede daarom stelt de Afdeling prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de EU. Het Hof geeft in december 2024 antwoord. Volgens het Hof mag een EU-lidstaat die tijdelijke bescherming biedt aan derdelanders die een tijdelijk verblijfsrecht hadden in Oekraïne, die bescherming eerder beëindigen. Deze bescherming is namelijk facultatief, in tegenstelling tot de verplichte bescherming voor Oekraïners, staatlozen en derdelanders met een permanent verblijfsrecht. De Afdeling past het arrest toe en komt opnieuw tot het oordeel dat voor deze groep de tijdelijke bescherming is geëindigd op 4 maart 2024, zij het om andere redenen dan in haar uitspraak van januari 2024. In het arrest beantwoordt het Hof niet alleen de vragen van de Afdeling, maar ook prejudiciële vragen van de rechtbank in Amsterdam. De rechtbank had gevraagd of de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid de derdelanders alvast met terugkeerbesluiten mocht opdragen om de EU te verlaten als zij nog legaal in Nederland verbleven. Maar dat is volgens het Hof te vroeg. Pas als iemand illegaal in Nederland verblijft, mag een terugkeerbesluit worden genomen. De Afdeling vernietigt daarom de te vroeg genomen terugkeerbesluiten.

Uitspraken van 24 november 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5672](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:5673](#)

(Asielaanvragen van Oekraïners, doorzendplicht, dienstbaarheidsbeginsel)

Samenvatting

Twee Oekraïners diene bij het aanmeldcentrum in Ter Apel asielaanvragen in. De minister van Asiel en Migratie neemt die niet in behandeling, omdat Duitsland daarvoor verantwoordelijk is op grond van de Dublinverordening. In hoger beroep buigt de Afdeling zich over de vraag of de minister de asielaanvragen had moeten beschouwen als verzoeken om tijdelijke bescherming op grond van de Richtlijn tijdelijke bescherming. Zij stelt vast dat Oekraïners weliswaar een asielaanvraag moeten indienen om voor tijdelijke bescherming in aanmerking te komen, maar dat zij zich daarvoor moeten melden bij de gemeente, die hen inschrijft in de Basisregistratie personen. Vervolgens kunnen zij een afspraak maken bij de IND op een daarvoor aangewezen locatie. Beide Oekraïners hadden zich dus niet in Ter Apel moeten melden. Nu zij dat wel hebben gedaan en de minister nog niet eerder had beoordeeld of zij voor tijdelijke bescherming in aanmerking kwamen, had de minister de asielaanvragen moeten zien als verzoeken om tijdelijke bescherming. Vervolgens had zij die op grond van de doorzendplicht (artikel 2:3, eerste lid, van de Awb) moeten doorzenden aan de juiste IND-afdeling. Dat een bestuursorgaan om organisatorische redenen kiest voor een bepaalde inrichting van de procedure, is geen reden om aanvragers die zich vergissen bij het kiezen van een procedure, daarvan de dupe te laten worden. De overheid moet zich dienstbaar opstellen als iemand zich bij haar meldt met een verzoek.

Algemene kamer

Algemene Plaatselijke Verordening

Uitspraak van 11 juni 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2627](#)

(Digitale oproep tot ordeverstoring. Terugkoppeling aan de wetgever)

Samenvatting

De burgemeester van Utrecht mocht geen dwangsom opleggen aan een man die via Telegram in 2021 had opgeroepen tot een gewelddadige confrontatie met de politie in de Kanaalstraat. De burgemeester had de dwangsom opgelegd op grond van de Algemene plaatselijke verordening van Utrecht (APV), maar die biedt alleen de mogelijkheid om op te treden als iemand op een fysieke locatie oproept tot ordeverstoring, niet als die oproep digitaal wordt gedaan. In de APV staat kort gezegd dat het verboden is om op een openbare plaats door uitdagend gedrag aanleiding te geven tot wanordelijkheden. In de toelichting bij de APV staat dat met een openbare plaats een voor het publiek toegankelijke plaats bedoeld wordt, zoals een weg, plein of park. Een groepschat op Telegram is niet zo'n openbare plaats. De man heeft de APV dus niet overtreden. De Afdeling begrijpt dat de burgemeester wil optreden tegen mensen die via sociale media oproepen of aanzetten tot ordeverstoring. Maar dit APV-voorschrift kan daarvoor niet gebruikt worden. Het is ook niet aan de bestuursrechter om desondanks uit te gaan van de door de burgemeester gewenste uitleg van de APV. Het is aan de wetgever om een voorschrift vast te stellen dat op deze situatie toegesneden is.

Algemene Verordening Gegevensbescherming

Uitspraken van 18 juni 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2730](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:2720](#)

(Fraude Signalering Voorziening van de Belastingdienst)

Samenvatting

Na stopzetting van de Fraude Signalering Voorziening (FSV) hebben mensen die daarin geregistreerd stonden een zogeheten afsluitende brief van de minister gekregen. Daarin staat of zij in aanmerking komen voor een financiële tegemoetkoming. In de eerste uitspraak oordeelt de Afdeling dat die brief een besluit is waartegen iemand bezwaar kan indienen en beroep bij de bestuursrechter kan instellen. De tweede uitspraak gaat over een verzoek van een man aan de minister om inzage te geven in welke gegevens over hem zijn geregistreerd in de FSV en wat de aanleiding daarvoor was. De minister heeft erkend dat het voorgekomen is dat personen in de FSV zijn geregistreerd op basis van herkomst, nationaliteit of etniciteit, maar zegt ook dat dit geen structurele werkwijze was en dat in de FSV niet werd bijgehouden wat de aanleiding van het opnemen in de FSV was. De Afdeling moet vaststellen dat niet te controleren is in hoeveel gevallen en wanneer sprake is geweest van registratie in de FSV op basis van herkomst, nationaliteit of etniciteit. Er zijn onderzoeken verricht naar de FSV, maar die hebben hierover geen duidelijkheid verschaft. Dit betekent dat dit voor de man niet kan worden uitgesloten. De Afdeling begrijpt dat dit voor hem onverteerbaar is, maar stelt vast

dat er geen aanwijzingen zijn dat er nog meer informatie is die licht kan werpen op de aanleiding van zijn registratie in de FSV. Het heeft dus geen zin om de minister opdracht te geven verder onderzoek te doen naar de reden voor zijn registratie. Dat betekent dat de minister aan het inzageverzoek heeft voldaan.

Basisregistratie personen

Uitspraak van 22 oktober 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5073](#)

(Nieuw beoordelingskader voor verzoeken tot wijziging basisregistratie personen na ‘amicus curiae-procedure’)

Samenvatting

De Afdeling stelt een nieuw beoordelingskader vast. Dat bevat drie stappen, waarbij per stap is aangegeven wie wat moet bewijzen. Als eerste stap moet de aanvrager aannemelijk maken dat het document een zogenoemd brondocument is. Het moet gaan om een officieel buitenlands document dat volgens de regels is opgesteld door een bevoegde buitenlandse instantie. Een geboorteakte of een paspoort is een brondocument, maar onder voorwaarden kan een kopie, uittreksel of afschrift ook een brondocument zijn. Als sprake is van een brondocument, moet in de tweede stap worden beoordeeld of de gegevens die daarin staan ook juist zijn. Als een college van burgemeester en wethouders daaraan twijfelt, ligt het op zijn weg om aannemelijk te maken dat de buitenlandse instantie geen behoorlijk onderzoek heeft gedaan naar de feiten toen zij het document verstrekke. Als het college dat niet aannemelijk kan maken of als het geen twijfels heeft over de gegevens die in het brondocument staan, dan staat de rechtsgeldigheid van het brondocument vast. In de derde stap moet aannemelijk zijn dat de gegevens in het document ook echt betrekking hebben op de aanvrager. Heeft het college daar gemotiveerde twijfels over, dan ligt het op de weg van de aanvrager om aannemelijk te maken dat hij of zij degene is over wie het document gaat. Dat kan bijvoorbeeld met DNA-onderzoek. Als de gegevens in het document worden bevestigd door de gegevens in een paspoort, dan ligt het op de weg van het college van burgemeester en wethouders om aannemelijk te maken dat het document niet over de aanvrager gaat.

ChatGPT

Uitspraak van 29 januari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:335](#)

(Gebruik van informatie ChatGPT om deskundigenoordeel te betwisten)

Samenvatting

In deze planschade zaak betwiste appellant de schadevergoeding die was vastgesteld op basis van een advies van een deskundig taxateur. Appellante meende dat de taxateur een onjuiste vergelijking had gemaakt, omdat de gekozen objecten op grond van de milieucategorie zouden afwijken. Appellante legde kort voor de zitting een nader stuk over waarmee zij een toelichting wilde

geven over de invloed van een toegestane milieucategorie op de waarde van bedrijventerreinen in Noord-Limburg. Ter zitting bleek uit een toelichting van appellante dat de informatie was verkregen via ChatGPT. Deze informatie was volgens de Afdeling onvoldoende om af te doen aan het deskundigenadvies. Daarbij heeft de Afdeling overwogen dat een taxatierapport dat ten grondslag ligt aan een besluit van het college of de rechtbank in beginsel alleen succesvol kan worden bestreden met een tegenrapport van een andere onafhankelijke deskundige taxateur, waarin wordt aangetoond dat en waarom het betreden taxatierapport inhoudelijk onjuist is. Ten aanzien van de met ChatGPT gegenereerde informatie wees de Afdeling erop dat deze geen duidelijke vraagstelling bevatte. Ook was in de via ChatGPT gegenereerde informatie geen bronvermelding gegeven voor het antwoord op de gegeven vraagstelling. In de informatie stond zelf dat het voor een nauwkeurige analyse raadzaam is contact op te nemen met een taxateur met kennis van bedrijventerreinen in Noord-Limburg.

Demonstratierecht

Uitspraak van 30 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3577](#)

(Voor het bestuurlijk verplaatsen van demonstranten is een specifieke wettelijke grondslag nodig)

Samenvatting

De voorzitter van de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland mocht een demonstratie van Extinction Rebellion in 2020 beëindigen nadat demonstranten zich niet aan de voorschriften hadden gehouden. Ook mocht zij met een noodbevel de demonstranten opdracht geven om te vertrekken. De voorzitter mocht echter geen opdracht geven om de demonstranten met bussen te verplaatsen naar een voor hen onbekende locatie als zij het noodbevel niet opvolgden. Met het vervoeren van de demonstranten per bus naar een voor hen onbekende locatie is hun vrijheid tijdelijk ontnomen. De Grondwet eist daarvoor een voldoende specifieke wettelijke bevoegdheid. De voorzitter baseerde het bestuurlijk verplaatsen op de algemene noodbevoegdheid van artikel 175 van de Gemeentewet, maar die is daarvoor niet bedoeld. Daarvoor is artikel 176a van de Gemeentewet in het leven geroepen. Die bevoegdheid is het aangewezen middel voor situaties als deze. Omdat de voorzitter het bestuurlijk verplaatsen baseerde op de verkeerde bevoegdheid komt de Afdeling, net als de rechtbank, tot de conclusie dat het bestuurlijk verplaatsen van de demonstranten in dit geval onrechtmatig was.

Uitspraak van 3 december 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5681](#)

(Burgemeesters mogen beperkingen stellen aan demonstraties bij abortusklinieken)

Samenvatting

Burgemeesters mogen beperkingen stellen aan demonstraties bij abortusklinieken om wanordelijkheden te voorkomen. Zo mogen zij demonstraties direct voor de ingang van de abortuskliniek verbieden, zo lang de locatie waar wel mag worden gedemonstreerd maar binnen zicht- en gehoorafstand van de kliniek is. Op deze manier kunnen bezoekers van de kliniek zelf bepalen of ze een directe confrontatie met de demonstranten aangaan of niet.

Geneesmiddelenwet

Uitspraak van 12 maart 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1028](#)

(Boete voor huisarts voor off-label voorschrijven medicijnen voor COVID-19. Boete wordt verlaagd)

Samenvatting

Het off-label voorschrijven van geneesmiddelen betekent dat artsen medicijnen voorschrijven buiten de door het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen geregistreerde indicaties. De Geneesmiddelenwet staat dit alleen toe als daarover binnen de beroepsgroep protocollen of standaarden zijn ontwikkeld. Een huisarts kan een geneesmiddel off-label voorschrijven als er protocollen en standaarden zijn of in ontwikkeling zijn die het voorschrijven van zulke geneesmiddelen toelaten. Dat was hier niet het geval. Integendeel, er was juist een advies van de Nederlandse beroepsvereniging van huisartsen dat het gebruik van deze twee geneesmiddelen voor COVID-19 afraadde. In dat geval biedt de wet artsen geen mogelijkheid voor het off-label voorschrijven van geneesmiddelen. En dus heeft de arts de wet overtreden en mocht de minister daarvoor een boete opleggen. De Afdeling is echter van oordeel dat een lagere boete hier meer recht doen aan de uitzonderlijke omstandigheden waaronder de arts de wet heeft overtreden. De coronapandemie bracht voor artsen grote onzekerheid met zich mee. Op het moment van de overtredingen waren geen geneesmiddelen voor de behandeling van COVID-19 geregistreerd en was voor het grootste deel van de bevolking nog geen vaccin beschikbaar. De artsen zagen zich geconfronteerd met ernstig zieke patiënten in een levensbedreigende situatie die zij alleen naar het ziekenhuis konden sturen. Maar ook in zo'n situatie moeten huisartsen zich rekenschap geven van de inzichten en regels die gelden voor de hele beroepsgroep. De Afdeling twijfelt echter niet aan de intenties van de arts om in deze uitzonderlijke omstandigheden op gewetensvolle wijze invulling te geven aan zijn professionele verantwoordelijkheid als arts. De boete is daarom niet evenredig. Daarom halveert de Afdeling de boete.

Uitspraak van 5 november 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5349](#)

(Boete voor huisarts voor off-label voorschrijven medicijnen voor COVID-19. Boete wordt niet verlaagd)

Samenvatting

De minister mocht de boete opleggen. De boete wordt niet verlaagd. De huisarts heeft de patiënten namelijk het verzoek gedaan om hun dossiers te vernietigen nadat de recepten zijn gemaakt, omdat hij 'met het voorschrijven grote boetes riskeert'.

Gezondheidszorg

Uitspraak van 22 oktober 2025

[\(ECLI:NL:RVS:2025:5089\)](#)

(Winstverbod voor complexe zorg wordt niet op coherente en consistente wijze toegepast)

Samenvatting

Appellant is een vennootschap waarvan de oprichter en enig bestuurder radioloog in België is. Hij wil zijn diensten ook in Nederland gaan verlenen. Daarvoor is op grond van artikel 5 van de Wet toelating zorginstellingen toestemming van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport nodig. Die toestemming wordt afgewezen vanwege het winstoogmerk. Volgens de minister is het verbod van winstoogmerk nodig om de kwaliteit en de toegankelijkheid van de gezondheidszorg te waarborgen. De door appellant ingeroepen vrijheden van vestiging en kapitaal zoals gewaarborgd in het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie zijn niet absoluut. Dwingende redenen van algemeen belang, zoals de kwaliteit en toegankelijkheid van de gezondheidszorg, kunnen een beperking van deze vrijheden rechtvaardigen mits die beperking noodzakelijk, geschikt en evenredig is. Daarvoor is vereist dat de beperking op coherente en consistente wijze worden toegepast. De toepassing van het winstverbod voldoet hier volgens de Afdeling niet aan. Het winstverbod dat de minister hanteert, geldt voor complexe zorg. Kennelijk meent de minister dat radiologische zorg overwegend complex is, maar de Afdeling constateert dat radiologische zorg ook relatief eenvoudige röntgenfoto's omvat. Daarbij geldt het winstverbod voor zorg in ziekenhuizen maar niet voor zorg daarbuiten. Dit acht de Afdeling begrijpelijk omdat zorg in een ziekenhuis vaak complexer is dan daarbuiten. Maar het winstverbod geldt weer niet als de medisch specialist niet in loondienst, maar als zelfstandige in een ziekenhuis werkt, wat veelvuldig voorkomt. Volgens de Afdeling heeft de minister niet duidelijk kunnen maken hoe en waarom de privaatrechtelijke relatie tussen ziekenhuis en specialist relevant is voor de complexiteit, kwaliteit of toegankelijkheid van de gezondheidszorg.

Kieswet

Uitspraak van 20 augustus 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3959](#)

(Eis van ingezetenschap)

Samenvatting

Voor lidmaatschap van de gemeenteraad is op grond van artikel 10, eerste lid, van de Gemeentewet vereist dat iemand ingezetene van de gemeente is. Appellant, die al jaren lid was van de raad, was wel in de basisregistratie personen van de gemeente ingeschreven, maar bleek gedurende een korte tijd niet meer in de gemeente te wonen. Hij had zijn woning verkocht en was op zoek naar nieuwe woonruimte maar was daar vanwege de krapte van de huurmarkt niet in geslaagd. Hij had de gemeenteraad ten onrechte niet in kennis gesteld dat hij niet langer aan de eis van ingezetenschap voldeed. Hij kreeg daarop een schriftelijke waarschuwing dat hij niet meer aan de vereisten voor

lidmaatschap van de raad voldeed. Appellant maakte vervolgens gebruik van de mogelijkheid de waarschuwing aan het oordeel van de raad te onderwerpen. Ten tijde van het besluit van de gemeenteraad had appellant inmiddels woonruimte in de gemeente gevonden. Maar volgens de Afdeling hoefde de raad daaraan geen betekenis toe te kennen.

Misbruik van procesrecht

Uitspraak van 23 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3447](#)

(Starten vele evident kansloze zaken en grensoverschrijdende uitlatingen duidt op patroon van misbruik van procesrecht en structureel gedrag in strijd met het beginsel van behoorlijke procesvoering)

Samenvatting

De Afdeling behandelt in deze uitspraak zestien zaken in hoger beroep en één herzieningszaak van een rechtzoekende die al twintig jaar buitengewoon veel procedures tegen diverse bestuursorganen en instanties, bij de burgerlijke rechters en bij bestuursrechters voert over of naar aanleiding van informatieverzoeken. Het gaat al om vele honderden procedures. De Afdeling wijst erop dat eenieder die een rol heeft in een bestuursrechtelijke procedure, waaronder de rechtzoekende, gebonden is aan het beginsel van behoorlijke procesvoering. Dat houdt ook in dat op een fatsoenlijke manier het debat met elkaar wordt gevoerd. De Afdeling oordeelt dat bij deze rechtzoekende sprake is van een patroon van misbruik van procesrecht waarbij hij zich systematisch en structureel gedraagt in strijd met het beginsel van behoorlijke procesvoering. Met het veelvuldig voeren van procedures legt hij een zeer groot beslag op de capaciteit van gerechten en bestuursorganen terwijl het hem niet daadwerkelijk te doen is om rechtsbescherming te verkrijgen. Hij laat een patroon zien van veelvuldig wraken of dreigen met wraken wanneer procedures niet naar zijn zin verlopen en niet aan zijn eisen tegemoetgekomen wordt of wanneer hij rechters treft die hem niet aanstaan. Ook bedient hij zich van systematisch op belediging, intimidatie en bedreiging gerichte uitlatingen. De Afdeling gaat er in toekomstige zaken van deze rechtzoekende vanuit dat sprake is van misbruik van recht. Het is aan hem om het vermoeden dat daarvan sprake is in individuele zaken te weerleggen.

Opiumwet

Uitspraak van 16 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2922](#)

(Overzichtsuitspraak over sluiten van woningen door burgemeester na drugsvondst)

De uitspraak stelt voorop dat de bevoegdheid van de burgemeester om woningen waarin drugs worden gevonden tijdelijk te sluiten een bevoegdheid is om een last onder bestuursdwang op te leggen. Het gaat dus om een herstelsanctie om een geconstateerde overtreding van de Opiumwet en de gevolgen daarvan te beëindigen en om verdere overtreding te voorkomen. In de overzichtsuitspraak brengt de Afdeling daarnaast tot uiting dat de bestuursrechter besluiten op grond van artikel 13b van de Opiumwet indringend toetst. De evenredigheidsbeoordeling bestaat uit een

beoordeling van geschiktheid, noodzaak en evenwichtigheid van het besluit. Tijdsverloop kan ertoe leiden dat het sluiten van een woning niet meer zal bijdragen aan het bereiken van de doelen die met de sluiting worden gediend. Want door tijdsverloop kan de situatie ontstaan dat de onrechtmatige situatie al is hersteld en de gevolgen al ongedaan zijn gemaakt. Aan wie het tijdsverloop te wijten is, is niet relevant. Zowel in het primaire besluit, het besluit op bezwaar als een eventueel nader genomen besluit zal de burgemeester moeten beoordelen of sluiting op het tijdstip dat hem voor ogen staat, gelet op het tijdsverloop in samenhang bezien met de overige omstandigheden van het geval, een geschikt middel is en zo ja, of sluiting noodzakelijk is. Als de burgemeester de doelen niet meer kan bereiken omdat de situatie al is hersteld, is sluiting van de woning ongeschikt. Als de burgemeester zijn doelen nog wel kan bereiken, moet hij de noodzaak van de sluiting beoordelen. Dan moet hij beoordelen of hij ook met een minder ingrijpend middel kan volstaan.

Schade

Uitspraak van 6 augustus 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3690](#)

(Overzichtsuitspraak planschade)

Samenvatting

Op 1 januari 2024 is de Wet ruimtelijke ordening ingetrokken en is de Omgevingswet in werking getreden. Vanwege het overgangsrecht ligt het in de lijn der verwachtingen dat het oude planschaderecht de komende jaren van groot belang zal blijven voor de rechtspraak van het omgevingsrechtelijk nadeelcompensatierecht. Gelet hierop en vanwege het tijdsverloop sinds de uitspraak van 28 september 2016 ([ECLI:NL:RVS:2016:2582](#), waarin de Afdeling een overzicht op hoofdlijnen heeft gegeven van haar rechtspraak over de tegemoetkoming van in planschade als bedoeld in artikel 6.1. van de Wro, ziet de Afdeling aanleiding het overzicht van haar rechtspraak te actualiseren. Het overzicht pretendeert geen volledigheid, maar bevat een selectie van in eerdere uitspraken neergelegde oordelen over kwesties die zich in de praktijk van het planschaderecht veelvuldig voordoen. Het overzicht wordt voorafgegaan van een samenvatting van de beoordeling van een aanvraag om tegemoetkoming om planschade. Verder wordt aandacht besteed aan procedurele aspecten, zoals advisering door deskundigen, bewijs, toetsing door de bestuursrechter en definitieve beslechting van het geschil.

Uitspraak van 24 september 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4538](#)

(Rechtvaardiging dat de tegemoetkoming in planschade is beperkt tot onroerende zaken)

Samenvatting

De Afdeling preciseert haar eerdere rechtspraak dat voor het in artikel 6.1, eerste lid, van de Wro gemaakte onderscheid tussen roerende en onroerende zaken, gelet op het doel van de planschaderegeling, een objectieve en redelijke rechtvaardiging bestaat. De op de Wro gebaseerde planologische maatregelen strekken er in essentie toe de bestemming van grond te regelen en met het oog op die bestemming regels te geven. Grond is per definitie onroerend. De planschaderegeling strekt ertoe te voorzien in compensatie van planschade die is veroorzaakt door een planologische ontwikkeling

op de grond van de aanvrager om een tegemoetkoming in planschade, dan wel als gevolg van een planologische ontwikkeling op de grond van derden. Onroerende gebouwen of werken zijn, anders dan roerende zaken, duurzaam het de grond verenigd. Als een gebouw of werk, blijkens de aard en inrichting daarvan, niet duurzaam is verenigd met de grond waarop of waaraan het aanwezig is, bestaat er bij de toepassing van de planschaderegeling van artikel 6.1 van de Wro geen aanleiding om ervan uit te gaan dat de waarde van dit gebouw of werk mede wordt beïnvloed door het planologische regime dat geldt voor de grond waarop of waaraan dit gebouw of werk aanwezig is, of door het planologische regime dat geldt voor de in de nabijheid daarvan gelegen gronden. De eigenaar van een op het water gelegen woning, zoals een woonschip, wordt door het onderscheid tussen roerende en onroerende zaken niet benadeeld ten opzichte van de eigenaar van een aan wal gelegen woning omdat geen sprake is van ongelijke behandeling. Een op het water aanwezig gebouw of werk dat duurzaam met de grond onder het gebouw of werk is verenigd is onroerend; een aan wal aanwezig gebouw of werk dat niet duurzaam het de grond is verenigd is roerend. Dat een stenen huis met mammoettransport kan worden verplaatst, betekent niet dat dit stenen huis, evenals een woonschip, als roerend moet worden aangemerkt of dat het woonschip voor de toepassing van artikel 6.1 van de Wro op één lijn moet worden gesteld met een stenen huis. Dit maakt namelijk niet dat het stenen huis als roerend moet worden aangemerkt ook al is het duurzaam met de grond verenigd in de zin van artikel 3:3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Studenten

Uitspraak van 23 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1831](#)

(Onderwijs sancties zijn niet aan te merken als bestraffende sancties maar als herstelsancties)

Samenvatting

Ander dan voorheen ziet de Afdeling aanleiding om de sancties die op grond van artikel 7:12b, tweede lid, van de Wet op hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) vanwege fraude worden opgelegd niet langer als bestraffend aan te merken, maar als herstelsancties. Daarbij stelt de Afdeling voorop dat naar Nederlands recht een overtreding als hier aan de orde niet als strafrechtelijk is aangemerkt. De sancties worden ook binnen de onderwijscontext niet opgelegd met het oogmerk een student te straffen. Het gaat om regels die naar hun aard een vormend en opvoedend karakter hebben. Sancties op overtredingen van die regels hebben daarmee ook een pedagogisch en disciplinair karakter. Verder zijn de sancties beperkt in reikwijdte omdat ze niet worden opgelegd voor overtredingen van normen die voor iedereen gelden, maar voor een afgebakende groep, namelijk (oud-)studenten. Ten aanzien van de zwaarte van de sancties wijst de Afdeling erop dat bij ernstige fraude de maximale sanctie het definitief beëindigen van de inschrijving voor de opleiding is. Dat is voor een student een ingrijpend besluit, maar de student kan dezelfde of vergelijkbare opleiding aan een andere onderwijsinstelling vervolgen. Dat sancties die op grond van artikel 7:12b, tweede lid, van de WHW worden opgelegd als herstelsancties worden aangemerkt, heeft tot gevolg dat daarvoor niet langer de in de Awb opgenomen procedurele vereisten gelden die van toepassing zijn bij bestraffende sancties, zoals cautie. Ook zijn de andere in artikel 6 van het EVRM opgenomen procedurele waarborgen niet van toepassing zoals het onverwijld in kennis stellen van de aard en reden van de beschuldiging in een taal die de beschuldigde verstaat en het recht om niet te worden

gedwongen mee te werken aan een eigen veroordeling (*nemo tenetur*-beginsel). Wel moet een besluit om een student een herstelsanctie op te leggen voldoen aan de eisen die de Awb en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur daaraan stellen, waarbij de Afdeling in het bijzonder wijst op het zorgvuldigheidsbeginsel, het motiveringsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel. Verder wijst de Afdeling erop dat, gelet op het uniform overtredersbegrip, ook voor herstelsancties blijft gelden dat buiten redelijke twijfel vast moet komen te staan dat de student heeft gefraudeerd.

Uitspraak van 3 december 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5836](#)

(De gepleegde fraude is niet aan te merken als wangedrag die de verwijdering van de instelling rechtvaardigt)

Samenvatting

Blijkens de wetsgeschiedenis van artikel 8.1.7d van de Wet educatie en beroepsonderwijs (Web) kan een student op grond van deze bepaling de verdere toegang tot de instelling worden ontzegd als hij door zijn wangedrag een ernstige bedreiging vormt voor de orde, rust of veiligheid op de instelling. Door stagefraude is het onderlinge vertrouwen geschaad en de verhouding tussen de student en de onderwijsinstelling verstoord. Maar dit rechtvaardigt niet het oordeel dat sprake is van wangedrag dat de orde, rust of veiligheid op de instelling in ernstige mate heeft bedreigd in vorenbedoelde zin. De Afdeling geeft nog mee dat in artikel 7.4.5a, vierde lid, van de Web aan de examencommissie de bevoegdheid is toegekend om fraude te constateren en zo nodig maatregelen te treffen.

Uitspraak van 17 december 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:5947](#)

(Gevolgen van twijfel aan ervaringscertificaten bij zorgopleidingen)

Samenvatting

Begin 2024 zijn er signalen over slecht opgeleide mensen in de zorg en mogelijke fraude met EVC-certificaten. EVC-certificaten zijn bewijzen van ervaring waarmee studenten vrijstellingen kunnen krijgen. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap verzocht zorgopleidingen om stappen te nemen tegen fraude en terughoudend te zijn met het in behandeling nemen van EVC-certificaten. Dit rechtvaardigt extra alertheid bij die opleidingen waar het EVC-trajecten betreft. Ook mag van studenten die bezig zijn met een EVC-traject worden verwacht dat zij volledig meewerken aan een portfolio-onderzoek. Van de opleiding wordt wel verlangd dat als zo'n portfolio-onderzoek voorafgaand aan de inschrijving kan worden verricht, dit ook wordt gedaan. De omstandigheid dat het bestuursorgaan al bij het nemen van het besluit op de hoogte was of had kunnen zijn van de onjuistheid van het besluit, staat er namelijk in beginsel aan in de weg dat het later gebruik maakt van de geïmpliceerde intrekingsbevoegdheid. Verder moet worden gezien of volstaan kan worden met een minder verstrekkend middel dan uitschrijving door bijvoorbeeld te bezien of op een andere wijze kan worden vastgesteld of de student voldoet aan de kwalificaties die verondersteld zijn aanwezig te zijn bij de EVC-certificering of de student de tekortkomingen te laten herstellen. De Afdeling erkent dat de waarborging van de kwaliteitscode voor EVC-certificaten zeker bij opleidingen tot zorgberoepen zwaarwegend is, maar vindt wel dat een kenbare belangenafweging moet worden gemaakt. Vergelijkbaar [ECLI:NL:RVS:2025:6118](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:6121](#)

Subsidies

Uitspraak van 23 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3399](#)

(Leer van schaarse rechten geldt ook voor begrotingssubsidies)

Samenvatting

In deze zaak ging het om een subsidie die de gemeente had verleend voor de jaren 2024 tot en met 2026 bedoeld voor de inzet van combinatiefunctionarissen op het gebied van sport, cultuur en leefstijl. De subsidieontvanger was sinds 2019 de uitvoerende partij binnen de gemeente. Een concurrent die soortelijke activiteiten verricht voor andere gemeenten stelde dat zij ten onrechte niet in de gelegenheid was gesteld mee te dingen naar de subsidiegelden. Een subsidieverstrekker moet in beginsel bij het verstrekken van subsidie mededingingsruimte bieden bij de verdeling van schaarse subsidiemiddelen. De Afdeling oordeelt in deze uitspraak dat dit ook zo geldt als de schaarse subsidiemiddelen in de vorm van een begrotingssubsidie worden verstrekt. Dat voor een begrotingssubsidie geen wettelijk voorschrift nodig is waarin is geregeld voor welke activiteiten subsidie kan worden vertrekt en dat een vertegenwoordigend lichaam, zoals de gemeenteraad, de begroting vaststelt, betekent niet dat het bestuursorgaan bij de verstrekking van begrotingssubsidie geen gelijke kansen hoeft te bieden. De verstrekker van een begrotingssubsidie kan de ruimte begrenzen om mee te dingen. Als bij voorbaat vaststaat of redelijkerwijs mag worden aangenomen dat er op grond van objectieve, toetsbare en redelijker criteria slechts één serieuze gegadigde is voor de subsidie, kan een begrotingssubsidie aan deze serieuze gegadigde worden verstrekt. De subsidieverstrekker moet zijn voornemen daartoe dan wel minimaal acht weken van tevoren bekendmaken, zodat een ieder daarvan kennis kan nemen. Daarbij moet de subsidieverstrekker aan de hand van genoemde criteria motiveren waarom er slechts één serieuze gegadigde in aanmerking komt voor de subsidie.

Uitspraak van 23 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:3409](#)

(Wettelijke grondslag met terugwerkende kracht is niet mogelijk)

Samenvatting

De concurrent van de subsidieontvanger heeft in bezwaar terecht aangevoerd dat de subsidie in strijd met de eis van de wettelijke grondslag zoals neergelegd in artikel 4:23, eerste lid, van de Awb is verleend. De subsidieverstrekker mag een wettelijke grondslag met terugwerkende kracht vaststellen voor subsidieverlening in de bezwaarfase. Maar in dit geval mag dat volgens de Afdeling niet. Een nog op te stellen wettelijke grondslag met terugwerkende kracht voor de al specifiek aan een partij verleende subsidies zou geen ruimte voor subsidiëring aan anderen dan die partij laten en zo concreet zijn, dat het geen algemeen karakter zou hebben en daarmee geen verbindend voorschrift is. Bovendien zou zo een wettelijke grondslag in strijd komen met de verplichting om mededingingsruimte te bieden. Die mag worden beperkt maar niet volledig worden uitgesloten. Bovendien zou het opstellen van een wettelijke grondslag met terugwerkende kracht geen recht doen aan het feit dat de subsidies al zijn verleend en de subsidiabele activiteiten al zijn verricht. De subsidieverlening wordt herroepen en de Afdeling geeft partijen in overweging om in overleg te treden over een oplossing om verdere procedures te voorkomen.

Wet hersteloperatie toeslagen

Uitspraak van 12 februari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:456](#)

(Toepassing hardheidsclausule bij overname private toeslagschulden)

Samenvatting

Een verzoek van een erkend gedupeerde ouder van de toeslagenaffaire om overname van schulden is afgewezen omdat niet voldaan werd aan de wettelijke voorwaarden die daarvoor gelden. In deze zaak ging het om de vraag of de minister van Financiën op grond van de hardheidsclausule had moeten afwijken van de wet. De Afdeling oordeelt dat de hardheidsclausule in het kader van de Wet hersteloperatie toeslagen kan worden toegepast in bijzondere situaties, waarbij de toepassing van de wet 'onbillijk uitpakt' of in schrijnende situaties. Daarbij is niet van doorslaggevend belang of de wetgever die situaties van tevoren heeft kunnen voorzien. Bij schrijnende omstandigheden kan worden gedacht aan serieuze en structurele financiële nood, aan ernstige medische omstandigheden, of aan andere ontwrichtende persoonlijke omstandigheden. Het gaat niet om omstandigheden die zich hebben voorgedaan in de periode van de toeslagenaffaire zelf want daar beoogt de Wet hersteloperatie toeslagen zelf nu juist een oplossing voor te bieden. Het moet gaan om actuele omstandigheden die samenhangen met de weigering om schulden over te nemen of te compenseren. Omdat de hardheidsclausule een uitzondering maakt op de wet is het aan de aanvrager om zo concreet mogelijk aan te geven wat zijn of haar situatie bijzonder of schrijnend maakt. Wat appellante had aangevoerd was in dit licht bezien onvoldoende en zij was ook niet op de zitting van de Afdeling verschenen om een nadere toelichting te geven.

Uitspraak van 26 maart 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1301](#)

(Nieuwe termijnen bij niet-tijdig beslissen op bezwaar door de Dienst Toeslagen)

Samenvatting

De Afdeling heeft eerder een richtinggevende uitspraak gedaan over beroepen tegen het niet tijdig nemen van een besluit in het kader van de hersteloperatie toeslagen (uitspraak van 23 augustus 2023, [ECLI:NL:RVS:2023:3209](#)). In die uitspraak heeft de Afdeling van belang geacht dat de wetgever bewust onrealistische beslistermijnen in de Wet hersteloperatie toeslagen heeft opgenomen. De Afdeling heeft de wetgever gewezen op zijn taak voor de daarvoor gerezen problemen een oplossing te bieden. Die oplossing is niet gekomen en de uitvoeringsproblematiek bij de hersteloperatie toeslagen loopt dusdanig vast dat het rechtsmiddel van het beroep tegen het niet tijdig nemen van een besluit niet langer meer functioneert. De bestuursrechter kan ook geen effectieve rechtsbescherming meer bieden. De Afdeling wijst erop dat het systeem weer in balans moet raken zodat de Dienst Toeslagen zich weer zoveel mogelijk bezighoudt met inhoudelijke besluitvorming. De Afdeling komt tot een nieuwe beslistermijn, die zij voortaan bij beroepen niet tijdig beslissen met betrekking tot besluiten op bezwaar uitsluitend in het kader van de hersteloperatie tot uitgangspunt zal nemen. Als de Dienst Toeslagen na gegronde verklaring van het eerste beroep gericht tegen het niet tijdig nemen van een besluit op bezwaar alsnog een besluit op bezwaar moet nemen, geldt een nadere beslistermijn van 60 weken na de datum waarop de wettelijke beslistermijn voor het nemen van dat besluit is verstreken. Ook bij een herhaald beroep tegen het niet tijdig nemen van een besluit op bezwaar wordt de nadere beslistermijn zo vastgesteld dat er steeds vanaf

het verstrijken van de wettelijke beslistermijn in totaal een nadere beslistermijn van 60 weken is. Zijn ten tijde van de uitspraak op het eerste dan wel herhaald beroep tegen het niet tijdig nemen van een besluit al 60 weken verstreken na de ommekomst van de beslistermijn op bezwaar, dan geldt een nadere beslistermijn van twee weken na de dag waarop de uitspraak wordt verzonden. De Afdeling stelt ook de hoogte van de nadere dwangsom vast die bij de verschillende situaties geldt. De Afdeling raadt de rechtbanken aan uit oogpunt van rechtseenheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid dezelfde termijnen te hanteren. De Afdeling wijst erop dat het treffen van deze voorziening die zij in de bijzondere context nodig acht om de besluitvorming binnen de hersteloperatie toeslagen niet nog verder te laten vastlopen zich moeizaam met haar taak als bestuursrechter verdraagt. De Afdeling roept de wetgever op om in deze haar verantwoordelijkheid te nemen, opdat de bestuursrechter niet verder geroepen wordt om uitzonderlijke voorzieningen als deze te treffen.

Uitspraak van 21 mei 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2309](#)

(Wetgever heeft ten aanzien van de schuldenaankpak niet gekozen voor een individuele benadering. Mogelijkheid nadere onderbouwing hardheidsclausule via burgerlus)

Samenvatting

De Afdeling concludeert aan de hand van de totstandkomingsgeschiedenis van de Wet hersteloperatie toeslagen dat de wetgever ten aanzien van de schuldenaankpak niet heeft gekozen voor een individuele benadering, waarbij schulden worden overgenomen of gecompenseerd wanneer zij ontstaan zijn door het terugvorderen of niet betalen van kinderopvangtoeslag. De keuze van de wetgever heeft tot resultaat dat ouders achterblijven met betalingsverplichtingen als deze niet op 1 juni 2021 opeisbaar waren, ook als deze betalingsverplichtingen wel voortvloeien uit de terugvordering van kinderopvangtoeslag, of wanneer in het verleden schulden zijn aangegaan om andere schulden af te lossen die door het handelen van de Dienst Toeslagen zijn ontstaan. De wetgever heeft op dit punt dus ook niet gestreefd naar consistente en gelijke behandeling tussen ouders die wel, en ouders die nog niet in een situatie van betalingsachterstanden terecht waren gekomen voor 1 juni 2021. Het voorzienbare gevolg van die keuze is dat veel ouders die betalingsachterstanden hebben weten te voorkomen met schulden blijven zitten, terwijl van ouders die dat niet is gelukt de schulden wel worden overgenomen. De bestuursrechter heeft geen ruimte om tegen de wil van de wetgever in tot andere keuzes te komen over de reikwijdte van de regeling. Gelet op wat appellante over haar financiële situatie heeft aangevoerd, ziet de Afdeling aanleiding om haar een laatste gelegenheid te geven om haar beroep op de hardheidsclausule te onderbouwen.

Uitspraak van 2 juli 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2996](#)

(De kindregeling voorziet in vaste bedragen waarvan niet kan worden afgeweken)

Samenvatting

De wetgever heeft de expliciete en gemotiveerde keuze gemaakt om aan kinderen van gedupeerde toeslagouders, ondanks alle verschillen die er bestaan in wat zij hebben meegemaakt en de gevolgen die de toeslagaffaire voor hen heeft gehad, een vaste tegemoetkoming toe te kennen en geen grondslag te creëren om de schade zoals die door kinderen is geleden te vergoeden. Er is ook geen

ruimte gegeven aan de Dienst Toeslagen om met de hardheidsclausule af te wijken van de hoogte van de forfaitair vastgelegde tegemoetkoming. Het is niet aan de bestuursrechter om deze bewuste keuze van de wetgever te doorkruisen. Voor schade die het gezin heeft geleden, kan de ouder een aanvraag om compensatie doen bij de Commissie Werkelijke schade.

Wegenverkeerswet

Uitspraak van 11 juni 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:2632](#)

(Het standpunt van het bestuursorgaan doet twijfel ontstaan over de juistheid van de vrijspraak van de politierechter)

Samenvatting

Het Centraal Bureau Rijbewijzen (CBR) heeft zich voor het ongeldig verklaren van het rijbewijs op hetzelfde bewijs gebaseerd als de politierechter. De politierechter heeft appellant vrijgesproken van het weigeren van de ademanalyse omdat hij twijfelt of appellant degene was die geweigerd heeft om mee te werken. Gelet op de inhoudelijke motivering van de vrijspraak van de politierechter kan het CBR zich niet op het standpunt stellen dat voldoende aannemelijk is dat appellant medewerking aan de ademanalyse heeft geweigerd, zonder twijfel te doen ontstaan over de juistheid van de vrijspraak. Het CBR heeft daarom de onschuldpresumptie geschonden.

Wet openbaarheid van bestuur

Uitspraken van 12 februari 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:455](#) en [ECLI:NL:RVS:2025:541](#)

(De Wet luchtvaart bevat een bijzondere openbaarmakingsregeling die de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) opzijzet en is niet in strijd met de Europese Verordening Voorvallen)

Samenvatting

In de ene zaak gaat het om een verzoek van RTL Nieuws aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat om informatie over het neerhalen van vlucht MH17 boven Oost-Oekraïne. In de andere zaak gaat het om een verzoek van AVROTROS aan de minister om informatie over de veiligheid van vliegverkeer op Schiphol. Deze informatie kan niet met een verzoek op de Wob worden opgevraagd. De Wet luchtvaart bevat een bijzondere openbaarmakingsregeling die Wob opzijzet. RTL en AVROTROS kunnen niet met een beroep op de Wob verzoeken om deze informatie openbaar te maken. De Afdeling stelde het Hof van Justitie prejudiciële vragen. Zij wilde weten in welke vorm een nieuwsorganisatie informatie kan opvragen over voorvallen in de burgerluchtvaart. En of uit de Europese Verordening Voorvallen volgt dat geen enkel gegeven over gemelde voorvallen openbaar mag worden gemaakt en hoe zich dat verhoudt tot het recht op vrije meningsuiting en informatie. Het Hof antwoordde in zijn arrest van januari 2024 dat de vertrouwelijkheid van informatie over incidenten en voorvallen een centraal onderdeel vormt van het stelsel van toezicht en controle dat de Europese Unie heeft ingevoerd om de luchtvaartveiligheid te verbeteren. Daarbij geldt volgens het

Hof een strikte vertrouwelijkheid voor alle informatie die de nationale autoriteiten daarvoor verzamelen of opstellen. Dit brengt mee dat het niet toegestaan is om dit soort informatie beschikbaar te stellen of te gebruiken voor welk ander doel dan ook. Dit beperkt weliswaar het recht van informatie, maar die beperking is gerechtvaardigd en evenredig aan het nagestreefde doel van luchtvaartveiligheid. Naar het oordeel van de Afdeling is de bepaling in de Wet luchtvaart waarin staat dat de gegevens uit meldingen over voorvallen niet openbaar zijn, dan ook niet in strijd met de Europese Verordening Voorvallen.

Wet open overheid

Uitspraak van 24 september 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4557](#)

(Geen ruimte om persoonlijke belangen van de veehouders mee te wegen bij een verzoek om emissiegegevens openbaar te maken)

Samenvatting

De minister moet de gevraagde documenten openbaar maken, omdat deze zogenoemde emissiegegevens bevatten. Artikel 5.1, zevende lid van de Wet open overheid (Woo) bepaalt uitdrukkelijk dat emissiegegevens openbaar worden gemaakt en dat daarop geen uitzonderingen mogelijk zijn. Het bedrijfsadres van een veehouderij is een emissiegegeven, ook als op datzelfde adres de veehouder en zijn gezinsleden wonen. Ook het aantal gehouden dieren en het staltype zijn emissiegegevens. De wet biedt geen ruimte om persoonlijke belangen van de veehouders mee te wegen bij een verzoek om emissiegegevens openbaar te maken.

Uitspraak van 8 oktober 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:4814](#)

(Formele bestuurlijke besluitvorming)

Samenvatting

De Woo geeft geen expliciete duidelijkheid over wat het in artikel 5.2, derde lid, van de Woo opgenomen begrip ‘formele bestuurlijke besluitvorming’ betekent, terwijl de betekenis wel belangrijk is voor de reikwijdte van de verplichting van bestuursorganen om persoonlijke beleidsopvattingen openbaar te maken. De voorzitter van de Afdeling vroeg daarom in deze procedure aan staatsraad advocaat-generaal Wattel om uitleg van het begrip ‘formele bestuurlijke besluitvorming’ en om aan te geven in welke soort situaties het belang van het kunnen voeren van intern beraad ‘onevenredig wordt geschaad’ door openbaarmaking van niet tot personen herleidbare persoonlijke beleidsopvattingen in documenten opgesteld voor formele bestuurlijke besluitvorming. De uitleg die de Afdeling in de uitspraak geeft aan het begrip ‘formele bestuurlijke besluitvorming’ is tamelijk ruim, in navolging van de conclusie van de staatsraad advocaat-generaal. De uitleg die zij geeft aan de formulering dat ‘het kunnen voeren van intern beraad onevenredig wordt geschaad’ is daarentegen minder ruim dan de staatsraad advocaat-generaal in zijn conclusie heeft voorgesteld. In deze rechtszaak ging het om interne advisering aan de wethouder in het kader van het traject om een bestemmingsplan vast te stellen. In de memo adviseert de ambtenaar de wethouder om aanvullend onderzoek te laten doen, de toelichting aan te passen en het ontwerpbestemmingsplan opnieuw ter inzage te leggen.

Dit zijn handelingen die tot de publieke taakuitoefening van de wethouder behoren. De memo is verder bedoeld om de wethouder in staat te stellen een beslissing te nemen. De wethouder heeft op grond van het advies en in lijn daarmee ook daadwerkelijk een beslissing genomen. De memo was, kort gezegd, rijp om ten behoeve van besluitvorming aan de wethouder te worden voorgelegd. De memo is dus naar het oordeel van de Afdeling opgesteld ten behoeve van formele bestuurlijke besluitvorming. Bovendien is niet aannemelijk dat wanneer de memo in niet tot personen herleidbare vorm openbaar wordt gemaakt, het kunnen voeren van intern beraad onevenredig wordt geschaad. Het college van B&W heeft niet met concrete omstandigheden onderbouwd dat het kunnen voeren van intern beraad in dit geval door openbaarmaking daadwerkelijk wordt gehinderd.

Wet veiligheid en kwaliteit lichaamsmateriaal

Uitspraak van 30 april 2025

[ECLI:NL:RVS:2025:1969](#)

(Intrekken erkenning was geschikt, noodzakelijk en evenwichtig)

Samenvatting

De eisen die de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd heeft gesteld zijn duidelijk in de wet- en regelgeving neergelegd. Dat geldt bijvoorbeeld voor de eisen voor de luchtkwaliteit van het laboratorium, de eisen om steriliteitscontroles te houden en steriel te werken en de eis om het aantal levende cellen na bewerking te bepalen. De Stamcelbank heeft zich niet aan deze eisen gehouden. De minister heeft zich terecht op het standpunt gesteld dat de nieuwe laboratoriumruimte niet geschikt is om stamcellen te bewerken, dat de bewerkingsprocedure niet waarborgt dat verwisseling van lichaamsmateriaal is uitgesloten en dat zonder erkenning navelstrengweefsel is opgeslagen. De intrekking van de erkenning is naar het oordeel van de Afdeling een geschikt middel om het doel te bereiken, te weten: beschermen van de volksgezondheid en voorkomen dat infectieziekten worden overgedragen. De intrekking is daarnaast noodzakelijk omdat er geen vertrouwen meer is in de verbeterkracht van de Stamcelbank en het voortzetten van de bedrijfsvoering daarom onverantwoord is. De Afdeling is ook van oordeel dat de intrekking van de erkenning evenwichtig is, omdat de intrekking geen buitensporige gevolgen heeft in verhouding tot het uiteindelijke doel.